

Het Sumatra-tractaat

<https://hdl.handle.net/1874/242303>

Jur 14 Dec. 1881.

N. q. 192

125

L. J. P. J. JEEKEL.

HET
SUMATRA-TRACTAAT.

LEIDEN. — P. SOMERWIL.
1881.

u.
2

A. qu.

192

1877 SUMATRA TRACTATE

192

HET SUMATRA-TRACTAAT.

DEEL 1

RIJSUNIVERSITEIT TE UTRECHT

1912 9786

A. g. 192. 1881

HET
SUMATRA-TRACTAAT.

PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN

DOCTOR IN DE RECHTSWETENSCHAP,

AAN DE RIJSUNIVERSITEIT TE UTRECHT,

OP MACHTIGING VAN DEN RECTOR MAGNIFICUS

Dr. S. TALMA,

HOOGLEERAAR IN DE FACULTEIT DER GENEESKUNDE,

VOLGENS BESLUIT VAN DEN SENAAAT DER UNIVERSITEIT,

EN

OP VOORDRACHT DER RECHTSGELEERDE FACULTEIT,

TE VERDEDIGEN

op Woensdag den 14 December 1881, des namiddags te 3 uren,

DOOR

Leonardus Jacobus Pieter Johannes Jeekel,

GEBOREN TE PEKALONGAN (EILAND JAVA).

LEIDEN. — P. SOMERWIL.

1881.

DEI
HUMANITATIS

PROFESSOR

INSTITUTUM

DEI

DEI

DEI

DEI

DEI

DEI

DEI

DEI

DEI

DEI

DEI

DEI

DEI

DEI

Aan mijn Vader.

Don't miss it

Aan den arbeid, die volgen zal, acht ik 't mij 'n plicht dit woord toe te voegen. Om dank te zeggen in de eerste plaats, aan hen, die mij daarbij zoo bereidwillig ter zijde stonden. Aan U hooggeachte Promotor! voor den raad mij geschonken en niet 't minst voor de opmerkingen bij 't onderzoek van mijne dissertatie gemaakt. Wie zich onaangenaam moge getroffen achten door gezonde kritiek niet ik. Ik zou meenen weinig eerbied te verraden voor mijn onderwerp en weinig streven te betoonen naar hoogere ontwikkeling, indien ik niet erkende, dat 'r 'n bekwamer hand noodig was tot ordening van den omvangrijken soms warschen stof, dat 'r 'n opbouwend element lag in 'n kritiek, als POTGIETER zich dacht „die ons leert, dat wij gevorderd zijn, maar verder streven moeten.”

Ook aan U 'n woord van dank, hooggeachte heer v. d. BROEK, voor de hulp mij zoo gul verleend.

En nu nog ten slotte 'n mededeeling:

In mijne studie zoover gevorderd, dat ik 't onderwerp overzien kon, verzocht ik de toestemming van den Minister van Buitenlandsche zaken om de stukken ad hoc te mogen raadplegen. Ik wenschte die raadpleging niet om beter ingelicht te worden, want 't geen betreffend 't bedoeld tractaat in druk is verschenen en 't onderzoek van de handelingen der 2de kamer hadden mij voldoende ingelicht, maar, om nevens de eigen inzage der diplomatieke bescheiden de kans niet mis te loopen 'n nieuwe zijde aan de quaestie te mogen ontdekken. Die toestemming is mij niet verleend. Toch vlei ik mij, dat 'tgeen ik in de volgende regelen heb aan te bieden niet geheel van belang ontbloomt is. Tot nog toe schijnt geene monographie over dat onderwerp geschreven. 'N poging in die richting verdient wel met toegevendheid ontvangen te worden.

INLEIDING.

'N historisch overzicht onzer betrekkingen met Engeland na 1824 schijnt mij noodzakelijk wil men altans aantoonen hoe 't zoogenaamde Sumatra-tractaat logies is voortgekomen uit de verwikkelingen, die reeds dadelijk de toepassing van sommige bepalingen van 't tractaat van 17 Maart 1824 vergezelden. 'T was dan ook 'n compromis tusschen de beide litigerende partijen. Na 't uitmuntend aperçu door den Heer E. DE WAAL gegeven in „Onze Indische Financiën nieuwe reeks aantekeningen” ¹⁾ en de dissertatie van Mr. SMULDERS over 't tractaat van 1824 kan dat overzicht kort zijn, altans wat betreft de dadelijke aanleiding. Over onze handelswetgeving zal ik uitvoeriger spreken in:

¹⁾ Bladz. 24 en vlg. van 't aangehaalde werk.

HOOFDSTUK I.

§ 1.

Ik begin te herinneren, dat reeds in 1825 CANNING officieel klaagde over de toepassing van Art. 2 ¹⁾ van 't tractaat van 1824. Welke klacht door meerdere van dezelfde strekking gevolgd 'n levendige pennestrijd tusschen de beide Goevernementen in 't leven riep.

De Britsche regeering plaatste zich daarbij op 'n verkeerd

¹⁾ De onderdanen en schepen van de eene natie, zullen bij den in- en uitvoer, in- en van de havens der andere in de Oostersche zeeën, gene rechten betalen hooger dan ten bedrage van het dubbele van die, waarmede de onderdanen en schepen der Natie, aan welke de haven toebehoort, belast zijn.

De rechten voor den in- of uitvoer met Nederlandsche bodems in een Britsche haven of op 't vasteland van Indië of Ceylon, betaald wordende, zullen in dezer voege worden gewijzigd, dat deswege, in geen geval, meer berekend worde dan het dubbele der regten, door Britsche onderdanen en voor Britsche bodems te betalen.

Met betrekking tot die artikelen op welke geen regt gesteld is, wanneer zij worden in- of uitgevoerd door de onderdanen, of in de schepen der Natie, aan welke de haven toebehoort, zullen de regten, aan de onderdanen der anderen op te leggen, in geen geval meer bedragen dan zes ten honderd.

Art. 2 van 't tractaat van 1824 naar den officielen text St. Bl. 1824 N°. 39.

standpunt in zooverre 't de letter van 't artikel betrof, want de woorden schepen in ala 1, bodems in ala 2 en nog eens schepen in ala 3 bewijzen onomstootelijk, wat door de Nederlandsche regeering tot 25 Dec. 1835 officieel is gehandhaafd, dat de beperking van 't verschil in de te heffen rechten aldaar bedoeld slechts de vlaggen niet de goederen gold ¹⁾. Of evenwel de hooge opdrijving der invoerrechten door CANNING „almost prohibitory” genoemd niet in strijd was met den vriendschappelijken geest, die bij de onderhandelingen van 't tractaat van 1824 had geheerscht en die bestendig zou worden door dit tractaat en met 't beginsel van elkander wederkeerige handelsvoordeelen te verzekeren valt niet zoo gaaf te betwisten ²⁾.

'T meest verbolgen heeft de Britsche handel zich betoond

¹⁾ Dat men zich in Britsch Indië evenmin aan de uitlegging hield, door de Britsche regeering aan 't tractaat van 1824 gegeven, deelt de heer DE WAAL ons mede op bladz. 36 O. I. F.

'R werd zelfs in strijd met 't verzoek van PALMERSTON nog in 1836 voor Bengalen 'n verordening vastgesteld op 't beginsel: verschil ten laste van de vreemde vlag en den vreemden oorsprong. Zie ook voorbeelden bij Mr. SMULDERS pag. 103 uit 't daar aangehaalde werk: „Verdediging der regten van Nederland tegen de aanmatigingen van Gr. Brit. Amst. 1836 en de bronnen ter staving.

²⁾ Preamble van 't tractaat van 1824. Zijne Majesteit de Koning der Nederlanden en Zijne Majesteit de koning van 't vereenigd koninkrijk van Gr. Brittanje en Ierland, verlangende . . . den handel hunner onderdanen in Oost-Indië op een wederkeurig voordeeligen voet te brengen enz. . . . zonder die oneenigheden en nijd, welke in vroeger dagen, de verstandhouding gestoord hebben, die steeds tusschen hen behoorde te bestaan . . . enz. En de heer E. DE WAAL voegt er bij, dat aan de vriendschappelijke gezindheid van Engeland, na de ambtelijke en vertrouwelijke mededeelingen van FAGEL en FALCK wel geen twijfel meer kon zijn.

Art. 1 van 't tractaat van 1824 zegt verder: de hooge contracteerende partijen verbinden zich om in hunne respective bezittingen in den Oosterschen Archipel en op het vasteland van Indië en op Ceylon elkanders onderdanen den handel toe te laten. Nu zal 't wel geen betoog behoeven, dat de opdrijving der invoerrechten met verbod gelijkstond.

tegen de rechten op de Britsche wollen en katoenen goederen. Reeds omstreeks 1820 begon de handel der Engelsen op Singapoer zeer te bloeien en vooral lijnwaden werden druk aldaar ter markt gebracht ¹⁾. De Engelsche katoenen werden hoe langer zoo meer door de Inlanders gezocht. Singapoer en Poeloe Pinang werden stapelplaatsen van dat product inzonderheid voor den uitvoer naar Atjeh en de oostkust van Sumatra.

De Ned. schepen verkozen zelfs met betaling van 6 % inkomend recht onder 't vigueur der Publicatie van 28 Aug. 1818 ²⁾ lijnwaden van Singapoer naar Batavia in te voeren. Men denke hierbij niet aan 'n debiet tot Java beperkt. De Publ. verbood schepen uit eenige bezittingen van Europeesche mogendheden in Asia komende 'n anderen haven dan dien van Batavia binnen te loopen ³⁾. Intusschen meende men de Belgische nijverheid te hulp ⁴⁾ te komen door 't K. B. van 25 April 1819 (afgekondigd bij resolutie van den G. G. in rade van den 7 Januari 1820 I. St. Bl. N°. 2). In 't eenig Art. van dat besluit werden de voortbrengselen van den Nederlandschen grond en nijverheid, wanneer die met Nederlandsche schepen op Java en Madura werden aangebracht geheel vrijgesteld van de betaling van inkomende rechten mits de Ned. oorsprong door deugdelijke certificaten voldoende gebleken was.

¹⁾ Zie SMULDERS blz. 96.

²⁾ Publicatie van de C. C. G. G. te vinden in 't I. St. Bl. N°. 58. Ik doe opmerken hoe, blijkens de considerans der Publicatie ook hier, 'n liberale geest, altans voor dien tijd, C. C. G. G. bezielde. Jammer, dat men later in menigerlei opzicht daarvan terug is gekomen.

³⁾ Art. I.

⁴⁾ Mr. SMULDERS bladz. 96.

Dit besluit mistte zijn doel. De betere qualiteit en mindere prijs der Engelsche manufacturen maakten 't voor Ned. schepen 'n voordeelijker speculatie deze in te voeren en de 6 % rechten te storten. In Nederland had men ingezien, dat noch de schatkist noch de handel door overdreven bescherming en hooge rechten gebaat werden. In 1821 werd ondanks den grooten tegenstand der zuidelijke provinciën 'n wet aangenomen, die voorbestemd was om 'n schrede op den liberalen weg te doen. Immers, nadat in den aanhef was gezegd, dat in 't bestaande stelsel van in- en uitvoerrechten en accijnsen (toen opgenomen in dezelfde rubriek) belangrijke wijzigingen zouden gebracht worden en dat van de onderscheidene denkbeelden door de Commissie ad hoc geuit, zou worden gebruik gemaakt, gaf zij voor 1822 als grondslagen aan: matige bescherming zonder belemmering voor den handel; 'n matig maximum van rechten zoo op 't inkomen als 't uitgaan te weten 6 % voor voortbrengselen, die met de Inlandsche nijverheid in 'n onmiddelijk verband stonden en 3 % voor de anderen, behoudens zoo noodig uitzonderingen in geval van onvermijdelijkheid; berekening der rechten naar 't gewicht, 't getal en de maat; voor den doorvoer en voor den in- en weder uitvoer 'n trapsgewijs opklimmend tarief de 3 % evenwel niet te boven gaande, behoudens enkele uitzonderingen, met inachtneming evenwel van de belangen der vreemde handelaren, die niet mochten worden afgeschrikt hunne goederen in te voeren. Ten aanzien van 't tonnégeld 'n maximum van $\frac{3}{4}$ van 't bestaande recht. Voor buitenlandsche schepen zou naar omstandigheden gelijke behandeling, reciprociteit of retorsie in acht genomen worden. Nederl. schepen zouden bij in- en uitvoer restitutiën

kunnen genieten ter aanmoediging van den inlandschen scheepsbouw ¹⁾. Men bleef niet op den goeden weg. De wetten van 26 Augustus 1822 (N. St. Bl. N°. 38 en 39), die uitvoering moesten geven aan de bovenbedoelde beginselen waren 'n terugtred naar 't stelsel van monopolie en protectie ²⁾. Door hogere rechten en talrijke verbodsbepalingen. Door begunstiging van de nationale vlag met 'n restitutie van 10 % der rechten van in- en uitvoer voorzoover die goederen in- of uitgevoerd onder Ned. vlag niet reeds bij 't tarief waren begunstigd ³⁾. Door vrijstelling van eenig recht voor die goederen (uitgezonderd de thee), welke in Ned. schepen, uit de O. I. bezittingen van den staat rechtstreeks werden aangebracht en, nadat de betaling van inkomende rechten aan de Ned. autoriteiten bewezen was, indien die goederen uit vreemde havens aldaar waren aangebracht. (Onder vreemde vlag genoten die goederen behalve koffie, waarvan de bij 't tarief bepaalde rechten altijd moesten voldaan worden gelijken vrijdom tot ult^m. Dec. 1824 ⁴⁾). Door differentiële rechten die voor sommige artikelen zelfs meer dan 150 % bedroegen ⁵⁾. Door de heffing van 'n tonnégeld van 45 cts. bij 't binnen- en 45 cts. bij 't uitgaan telken

¹⁾ Art. 11 der wet van 12 Juli 1821. N. St. Bl. N°. 9.

²⁾ Zie LAGERMAN's recueil des traités etc. BELINFANTE 1858 's Hage, Aperçu général bladz. XLI.

³⁾ Art. 10 wet 26 Aug. 1822 (N. St. Bl. N°. 39). Bij deze wet werden ook de vroegere wetten op de rechten afgeschaft en vervangen (Art. I).

⁴⁾ Art. 5 N°. 9 der wet van 26 Aug. 1822 (N. St. Bl. N°. 38).

⁵⁾ LAGERMANS, bladz. XLII. Lakens en kasimieren betaalden b. v. bij invoer 100 % en 150 % terwijl de uitvoer vrij was en de doorvoer met 5 % werd belast. Cf. 't tarief der wet van 26 Aug. 1822 (N. St. Bl. N°. 39).

jare voor de schepen der eerste en tweede klasse en f 1.05 voor de derde klasse ¹⁾. Nog was bepaald in Art. I der wet van 26 Aug. (St. Bl. 39) dat van sommige in 't tarief aangewezen goederen de rechten zouden betaald worden naar de waarde. En eindelijk was in Art. 9 den koning 't recht voorbehouden in bijzondere gevallen en ter bevordering van handel en fabrieken (bij wijze van wedervergelding), den invoer van voortbrengselen van nijverheid te bezwaren of te verbieden. In Indië trad men nog beslister op en meer bepaaldelijk tegen de Engelsche industrie, bij Publicatie van 1 Juli 1823 (I. St. Bl. N°. 25). Hierdoor werd vastgesteld, dat alle (dus ook Nederlandsche) wollen en katoenen in Europa of Amerika gefabriceerd en komend van eenige vreemde bezitting beoosten Kaap de goede Hoop en binnen een der havens van N. I. ingevoerd, zouden betalen in Ned. schepen of daarmee gelijkgestelde inlandsche vaartuigen — deze gelijkstelling was zelfs regel — 15 % en bij aanvoer met vreemde schepen 24 % ²⁾. Men ging nog verder bij Publicatie van 14 Februari 1824 (I. St. Bl. N°. 9) — dus 'n maand vóór 't sluiten van 't

¹⁾ Schepen der eerste klasse waren Nederl. Der tweede, die de Nederl. vlag voerden en thuis hoorende in 'n rijk, staat of haven, waar van de Nederl. schepen geen meerdere of andere lasten werden gevorderd dan van de eigene. Art. 293, 294 en 295 der wet van 26 Aug. 1822 N. St. Bl. N°. 38.

²⁾ Hiernaast bleef 't K. B. van 25 April 1819 (I. St. Bl. 1820 N°. 2) onaangestast, 't werd zelfs bij K. B. van 1829 (N°. 75) (afgekondigd in Indië bij Res. van den G. G. i. R. dd. 4 Maart 1830 St. Bl. N°. 18) bekrachtigd. De Nederl. katoenen en wollen goederen met Nederl. schepen rechtstreeks aangevoerd, waren dus feitelijk vrij, c. f. SMULDERS bladz. 97. Mits van dezelfde goederen met vreemde schepen aangevoerd niet meer dan 6 % geheven werden (krachtens art. 3 i. f. van 't tractaat van 1824) viel ook hier niets tegen in te brengen.

tractaat — waarbij de rechten op katoenen en wollen goederen in vreemde landen bewesten Kaap de goede Hoop gefabriceerd en rechtstreeks ingevoerd, 'tzij met Ned., 'tzij met vreemde schepen 25 % van de getaxeerde waarde zouden betalen, ingevoerd van plaatsen beoosten de kaap 35 % ¹⁾). 'T was tegen deze maatregel, dat PALMERSTON in 1825 protesteerde met verzoek, dat de rechten zouden worden herzien in den geest van 't tractaat van 1824. Men schijnt aan dit verzoek niet voldaan te hebben. Wel werd

¹⁾ Door deze Publicatie werden tevens afgeschaft Artt. 8 en 11 der Publicatie van V. D. CAPELLEN dd. 9 Juli 1822 I. St. Bl. N°. 30^a volgens welke: I. met betrekking tot de bezittingen buiten Java en Madura (Malakka uitgezonderd) alle goederen, waarvoor nog geen vaste bepalingen gemaakt waren, aan inkomende rechten zouden betalen: met Nederl. schepen of inlandsche vaartuigen aan deze geassimileerd 6 %; met vreemde schepen of schepen onder Nederl. vlag varende en in Indië thuis behorende, doch van havens aan Vreemde Mogendheden toebehoorende en gelegen in Europa of Amerika 12 % berekend volgens de bepaling van Art. 16 der Public van C. C. G. G. Op de Amfioen waren deze bepalingen evenmin toepasselijk. (Art. 8). II. De inkomende rechten te Malakka — uitgezonderd die op amfioen en de vaste rechten volgens 't daar vigerend tarief — zouden bedragen: Van goederen met Ned. schepen ingevoerd 1 % met vreemde schepen 2 %. Met bepaling dat ook hier de Inl. vaartuigen zouden geassimileerd zijn met de Ned. Ik behandel deze Publicatie opzettelijk, omdat ze ook met 't oog op den aanhef kenschetsend is. Men dacht immers „t onderling verkeer en de handelsbetrekkingen tusschen de onderscheidene Ned. bezittingen in Indië te verlevendigen.” Zoo juist zag men reeds, en toch scheen 'n paar jaren later de regeering met blindheid geslagen. Koddig zou bijkans 't epitheton moeten luiden van den aanhef der Publicatie van 14 Maart 1824. 'R werd in gesproken van „vaderlijke bezorgdheid des konings voor den bloei der Nationale nijverheid”, van „opbeuring der inlandsche fabrieken”, van „s Konings heilzame bedoelingen.” Men late de feiten 't antwoord geven: ondanks alle bescherming „le Gouv. Neerlandais... n' avait pu empêcher cependant que l'Angleterre ne restât en possession des deux tiers du Commerce à Java.” Zie bij Mr. SMULDERS blad. 100 de aanhaling uit den Moniteur des Indes II, 274. Zie ook DE LOUWER Staats- en Administratief recht van N. I. blad. 418.

bij K. B. van 4 Mei 1831 in Indië afgekondigd bij Public. van 13 Sept. daaraanvolgende (I. St. Bl. N°. 53), „in aanmerking genomen hebbende, dat 't noodzakelijk geworden is, om in afwachting der veranderingen in het stelsel der inkomende en uitgaande rechten in 's Rijks Oost Ind. bezittingen, welke door ons, op voorstel van onzen G. G. in rade mogten worden goedgekeurd en bekrachtigd, eene wijziging daar te stellen in de regten thans bij den invoer van vreemde katoenen lijnwaden, in die bezittingen geheven wordende” — 't recht van 25 % tot 12½ % verminderd ¹⁾ — maar dit besluit werd reeds den 20sten Oct. 1832 (in Indië afgekondigd 18 Mei 1833 (I. St. Bl. N°. 28) weder ingetrokken ²⁾). Leggen wij ter toetsing naast de aldus gehandhaafde Publicatie van 1824 de tariefwet in Juli 1825 naar aanleiding van 't tractaat van 1824 gewijzigd (te vinden in de blue books van 1840). Volgens deze wet betaalden de Ned. woollens in Britsch Indië ingevoerd in Ned. schepen 10 %, goederen van N.I. in den regel, indien ze met Ned. schepen werden aangevoerd 15 % of 20 %. Indien nu de heer SMULDERS opmerkt: hoogstwaarschijnlijk zou, bij 'n vergelijking der Ned. O.I. rechten en die der Engelschen gedurende 't tijdvak 1824—1850, de uitslag voor ons bewind niet ongunstig zijn en onze regeering in Dec. 1845 tot de Britsche regeering 't verwijt richt: ... à ouvrir

¹⁾ Dit geschiedde waarschijnlijk met 't oog op de geschillen met België, zie SMULDERS bladz. 98.

Op de katoenen garens was dit besluit niet toepasselijk (Res. van den G. G. i. R. I. St. Bl. N°. 25).

²⁾ In den aanhef stond: in aanmerking nemende, dat die bepaling tot dus verre niet aan de verwachting der Reg. had beantwoord.

dans toutes les parties de l'île (de Borneo) des routes privilégiées à leur industrie, zouden we dan te onpas de balk-splinter parabel in herinnering brengen?

In Ned. werden in 1826 (Wet van 24 Maart 1826 N. St. Bl. N°. 14 strekkende tot het daarstellen van eenige veranderingen in het tarief der regten van in-, uit- en doorvoer) op buitenslandsche manufacturen zwaardere rechten gelegd. LAGERMANS (bladz. XLII) teekent daarbij aan „en faveur de l'industrie Belge.” Dat deze maatregelen den Belgischen fabrikant direkt bevoordeelden laat zich denken, maar moeielijk valt te begrijpen hoe de belangen der scheepvaart daarmee konden samengaan. Men zocht dan ook 'n geneesmiddel in andere bevoorrechting, nl. die der Ned. reeders door de wet van 14 Maart 1819 (N. St. Bl. N°. 12). De voorrechten aan de Ned. vlag verbonden konden blijkens de bijzondere verordeningen niet genoten worden dan door die schepen, welken de wet van 14 Maart 1819 daartoe vergunning gaf. Met afschaffing van alle vroegere wetten enz. (Art. I) bepaalde zij (Art. II): voor alle schepen groot of klein, aan onderdanen van dit koninkrijk toebehoorende en uitvarende buiten de tonnen in zee (met uitzondering van Ned. visschersvaartuigen e. d.), alvorens door dezelve van de Ned. vlag eenig gebruik mogt worden gemaakt, moesten worden geligt zeebrieven.... 3^e als de zeebrieven zouden niet worden afgegeven dan voor schepen in dit koninkrijk gebouwd en uitgerust met uitzondering van schepen buitenslands gebouwd, welke bereids zeebrieven hadden bekomen. Deze zeebrieven zouden evenwel komen te vervallen na expiratie van den termijn, waarvoor zij waren verleend (Art I). Maar de vraag kan gedaan worden, hoe 't mogelijk is, dat, ter-

wijl de wet van 26 Aug. 1822 (N. St. Bl. N°. 39 art. 9 i. f.) bij veranderingen in de tarieven door den koning indiening van 'n wetsontwerp „daartoe betrekkelijk” eischte, zulke gewichtige maatregelen in Indië werden genomen zonder medewerking der S. G. 'T antwoord daarop geeft Art. 60 der toenmaals vigerende grondwet luidende: de koning heeft bij uitsluiting het opperbestuur over de koloniën en de bezittingen van den Staat in andere werelddeelen. Hierin lag ook wettelijke bevoegdheid. Altans de praktijk heeft 't zoo gewild. Trouwens 't liet zich moeielijk binnen juiste grenzen brengen, waar de taak van den bestuurder ophieldt en die van den wetgever aan moest vangen. Bovendien stonden de constitutionele beginselen in dien tijd der Natie niet recht helder voor den geest. Doen zij dat heden? In alle geval omvatte de uitdrukking alles; 't bijgevoegde „uitsluitend,” wees elke bemoeiing der St. G. af, zoo meenden velen nog in 1840. Eerst bij de grondwetsherziening in 1848 is 't aanstootelijke „uitsluitend” vervallen en werden in de Artt. 59 en 60 de regeling van eenige onderwerpen aan de wet gereserveerd.

Terugkeerende bij den handel vermeld ik, dat in Indië in 1833 bij Publicatie van den G. G. in rade d.d. 14 Juni 1833 (I. St. Bl. N°. 33) 't K. B. van 23 Dec. 1832 N°. 23 houdende bekrachtiging van 't Besluit van 1819 (I. St. Bl. 1820 N°. 2) werd afgekondigd. De verwachting, dat na de scheiding van Nederland en België de bevoorrechtiging van producten der Ned. nijverheid zoude ophouden, werd dus niet bewaarheid. In N. Nederland waren fabrieken verzezen, die niet minder bescherming behoefden en terwijl men in Nederland wankelende schreden deed op den weg eener

meer vrijzinnige handelswetgeving ¹⁾), ondernam onze regeering in N. I. op voorlichting van den C. G. VAN DEN BOSCH een kamp bepaaldelijk tegen Britsche belangen ²⁾). Vandaar 't consignatie-stelsel, met uitbreiding der gedwongen cultuur. Vandaar 't streven naar gebiedsvergrooting op Sumatra. 'N geschikt middel tevens om de uitgeputte schatkist bovendien te stijven met de meer directe voordeelen uit 'n ruimer tolgebied te verkrijgen. Ik zal deze meer actuele zijde van mijn onderwerp als eigenaardig in verband staande met 't sluiten van 't Sumatra-traktaat in paragraaf II uitvoeri-ger behandelen. Hier volsta ik met aan te stippen: doel en wijze van regeling der handelsaangelegenheden. Ze kenschetst den tijd. Tempora mutantur et nos mutamur in illis. Maar hoe die verandering plaats greep en wat ze uitwerkte wordt 'n gulden les voor de toekomst, die den denker niet zonder leering mag laten.

¹⁾ 'N K. B. d.d. 7 Nov. 1830 schreef 'n tariefshervorming voor: „considérant que la législation relative au commerce et à la navigation doit être débarrassée de toutes les dispositions tendant à l'avantage des provinces revoltées pour ne servir que les intérêts des provinces Septentrionales.” Ik deel dit mede op gezag van den heer LAGERMANS en met zijne eigene woorden (bladz. XLIV), schoon de aanhalingsteekens wel zullen bedniden, dat 't besluit zelf in vertaling wordt geciteerd. Mij is 't niet mogen gelukken in de uitgave der Ned. Staatsbladen door mij geraadpleegd 'n besluit als 't bovenbedoelde van die dagteekening te vinden. De wet van 8 Juni 1831 (N. St. Bl. N°. 15 Art. II) bracht eenige wijziging in de bestaande tarieven voor enkele daarin opgenoemde artikelen tot dusver buitensporig belast (excessivement imposés zegt LAGERMANS), maar vermeldde in den aanhef, dat deze wijziging slechts provisioneel zou wezen, daar „er door den aard der zaak, nog eenigen tijd zal moeten verloopen, alvorens de door Ons bevolene algemeene herziening van 't tarief der regten van in-, uit- en doorvoer zal kunnen tot stand komen.” „Ce certain” temps dura quatorze années (LAGERMANS blad. XLV) met geringe partiele wijzigingen evenwel. Tot de tariefwet van 1845.

²⁾ E. DE WAAL blad. 33 en 34, SMULDERS blad. 98 en 99, J. DE LOUWER blad. 419.

Dat van Engelsche zijde herhaaldelijk op wijziging van ons stelsel werd aangedrongen laat zich begrijpen. In Nov. 1835 vroeg de Engelsche regeering bij monde van PALMERSTON en verwachtte reductie van 't recht van 25 % op 6 % en op 12 % van de 16 % op andere goederen. En drong zelfs op restitutie van de onrechtmatig geheven rechten aan. 25 Dec. 1835 antwoordde VERSTOLK VAN SOELEN, destijds Minister van Buitenlandsche zaken, met 'n weerlegging der beweesing van schending van 't tractaat van 1824 ¹⁾, maar stemde toe, dans le désir de mettre un terme à une discussion pénible om de rechtenbepalingen omtrent onderdanen en schepen toe te passen op de goederen, zoolang de Ned. nijverheid geen krachtiger bescherming behoefde. PALMERSTON verklaarde daarop, zonder van zijn standpunt af te gaan, dat hij met dat antwoord genoegen nam. Den eisch tot schadevergoeding heeft hij niet meer herhaald, wijl hem gebleken was, dat men in Britsch Indië 't tractaat steeds in strijd met zijne opvatting had toegepast ²⁾.

Al waren nu in 1837, na de Publicatie van 25 Mei 1836 (I. St. Bl. N°. 32) de tarieven in den geest van VERSTOLK's toestemming herzien, al was den 27 Oct. 1837 ³⁾ 't lang vertraagde

¹⁾ Art. II.

²⁾ E. DE WAAL bladz. 35, 36 en de Noot hierboven bladz. 3.

³⁾ Afgekondigd bij besluit van 23 Nov. 1837, N. St. Bl. N°. 64. In de préambule stond, dat tot bevordering der handelsvoordeelen voor beider onderdanen niets beter scheen dan afschaffing van alle onderscheidings en vergeldingsrechten. Art. I waarborgde vrije handel en scheepvaart aan beide partijen, wederkeerige behandeling op den voet der meest begunstigde Natie met betrekking tot rechten, ongelden of lasten en tot rechten en voordeelen op 't stuk van handel en scheepvaart te betalen in de havens enz. Oplegging van niet hoogere of meerdere bezwaren op de producten van beide landen dan op die van andere landen. Verzekering van geene gunsten enz. te zullen verleenen aan andere staten, die niet uitgestrekt werden tot de

handelsverdrag met Engeland gesloten, de bevoorrechting der Ned. nijverheid had niet opgehouden. In 1837 ¹⁾ werd Padang voor den invoer van katoenen en wollen stoffen geopend. Voor de andere havens behalve Samarang, Soerabaia en Padang bleef 't verbod gehandhaafd ²⁾.

'N stap op den liberalen weg deed men in Nederland met de eindelijk verschenen tariefwet van 1845 (van 19 Juni N. St. Bl. N°. 98). Hoewel de herziening van 't tarief niet veel had opgeleverd verbodde de wet met 'n enkele uitzondering ³⁾ 't totaal verbod van invoer ⁴⁾; rechten van uitvoer werden bijna niet geheven; de rechten van doorvaart waren tot 'n zeer gering bedrag verlaagd. Het stelsel van bescherming liet zij evenwel niet geheel los. De Nationale handel werd o. a. bevoorrecht met vrijdom van rechten bij in- en uitvoer van en naar de koloniën ⁵⁾ en de heffing van 'n differentieel recht op 'n 20 tal artikelen ten gunste der Nat. vlag, dat

onderdanen van de andere Partij. Art. II bepaalde ten opzichte van tonne-, haven- enz. gelden, wederkeerige gelijkstelling met de nationale vlag bij rechtstreeks verkeer tusschen de beide landen voor schepen in lading en bij alle reizen voor schepen in ballast. Dezelfde gelijkstelling van rechten, ongelden, verbodsbepalingen enz. voor goederen rechtstreeks in of uitgevoerd naar het andere land met de schepen van dat land en voor de entrepôts (Art. 5).

¹⁾ I. St. Bl. N°. 47 en N°. 57.

²⁾ In November 1834 (I. St. Bl. N°. 56), waren de havens bij Publicatie van 31 Dec. 1825 (I. St. Bl. N°. 43) geopend, op de genoemde 3 na voor den invoer van wollen en katoenen gesloten. Deze maatregel, naar 't heette, tegen België gericht, had de Singapoersche kooplieden zoozeer tegen ons ontstoken, dat zij zich schier allen tot den koning van Engeland wendden, E. DE WAAL, bladz. 37.

³⁾ Men zie b. v. bijzondere bepalingen van 't tarief bij boeken en buskruid.

⁴⁾ Volgens Art. 14, kwam de wet van 26 Aug. 1822 (St. Bl. N°. 39) te vervallen dus ook Art. 9 dier wet. Het verbod van invoer zou dus niet verder mogen worden uitgestrekt dan voor die enkele in de wet zelve genoemde artikelen.

⁵⁾ Art. 3 § 1 en § 4.

zelfs van 50 % tot 75 % varieerde. De restitutie van 10 % voor goederen onder Ned. vlag in- of uitgevoerd bleef gehandhaafd ¹⁾. Aan den koning schonk de wet de bevoegdheid in 't belang van handel of nijverheid de rechten van in- uit- of doorvoer te verhoogen en — merkwaardig! — te verlagen, jazelfs restitutie of opheffing van de doorvoer, vaste en scheepvaartrechten te verleenen ²⁾. Ik zie hierin 'n vooruitgang, omdat uit 't stilzwijgen van dit artikel wel zal kunnen afgeleid worden, dat niet slechts zou worden gelet op de directe, speciale belangen van de Ned. producenten en de Ned. reeders maar tevens ook op de algemeene belangen van den handel, die 't best gebaat is met de meeste vrijheid. Bovendien onderscheidde dit art. zich van Art. 9 der wet van 26 Aug. 1822 (N. St. Bl. N°. 39) door nevens de verplichte indiening van 'n wetsontwerp betreffende wijzigingen in 't tarief, ook de bekrachtiging der St. Gen. noodzakelijk te maken ³⁾. In 1846 (bij besluit van 5 Jan. N. St. Bl. N°. 1) maakte de koning van zijne bevoegdheid gebruik om bij wijze van wedervergelding ⁴⁾ de invoerrechten 'tzij rechtstreeks 'tzij bij doorvoer over 't grondgebied van 'n anderen staat op sommige artikelen te verhoogen ⁵⁾.

Dit had echter geen betrekking op Staten, die met Nederland 'n handelsverdrag hadden gesloten ⁶⁾. Intusschen ging

¹⁾ Art. 4.

²⁾ Art. 2.

³⁾ Art. 2 i. f. wordt 't ontwerp van wet niet aangenomen dan behouden de genomen beschikkingen kracht van Wet tot en met den 20^{en} dag na dien, waarop de verwerping heeft plaats gehad.

⁴⁾ Zie aanhef van 't besluit.

⁵⁾ Art. 1.

⁶⁾ Art. 2.

Engeland vóór met de vrijzinnige wijziging zijner handelswetgeving en besloot in 1849 met de aanneming zijner scheepvaartwet. Nederland volgde met de wetten van 8 Aug. 1850 (N. St. Bl. N°. 47, 48 en 49). De eerste dezer wetten décréteerde zonder vóórbehoud wederkeérige gelijkstelling van alle vlaggen met de Nederlandsche. Daarmede verviel de reductie van 10 % ten faveure der Nationale vlag ¹⁾. Ook Art. 3 § 4 der wet van 19 Juni 1845 verviel eveneens. 'T spreekt van zelf, dat deze wet geen inbreuk maakte op de voorrechten aan vreemde vlaggen en die artikelen, welke steeds ingevoerd werden onder bevoorrechte vlag verzekerd bij tractaten of speciale verordeningen, niet uitdrukkelijk afgeschaft in Art. 4. Engeland zou zelfs krachtens Art. I van 't tractaat van 1837, indien ten gevolge der gelijkstelling Art. I sub *a* en *b* van deze wet grootere voordeelen door Nederland of dien anderen Staat werden verkregen dan waarop het Britsche rijk aanspraak had kunnen maken, mogen vorderen, dat die voordeelen ook tot zijnen handel werden uitgestrekt. Omtrent de tonnégelden werden alle vlaggen volkomen met de Ned. gelijkgesteld ²⁾. Aan den koning werd ook bij deze wet 't recht gereserveerd, maatregelen van wedervergelding te nemen ³⁾.

„In de koloniën en bezittingen van het rijk in andere werelddeelen” eischte de wet als *conditio sine qua non* voor de gelijkstelling der vlaggen voldoen aan Art. I. Die gelijkstelling zou zich ook hier niet uitstrekken tot de kust-

¹⁾ Art. 4, Wet van 19 Juni 1845, N. St. Bl. N°. 28.

²⁾ Art. 7.

³⁾ Art. 8.

vaart in Ned. O. I. Daartoe bleven slechts gerechtigd Ned. schepen, schepen in N. O. I. t'huis behoorende en de geassimileerde Inlandsche vaartuigen¹⁾. De tweede wet laat ik als speciaal betrekking hebbende op de Rhijn- en IJselvaart onbesproken. De derde wet eindelijk hief 't monopolie der Ned. reeders op. De buiten 's lands vervaardigde schepen konden tegen 'n matig registratie-recht genaturaliseerd worden²⁾.

Aangezien Engeland aan de gestelde voorwaarden voldeed, had ingevolge art. 6, de gelijkstelling der beide vlaggen in 1851 plaats. In 1853 (wet van 8 Sept. 1853 N. St. Bl. N°. 98, afgekondigd in Indië bij Publicatie van 23 Juni 1854 I. St. Bl. N°. 46), geschiedde de openstelling en vrijverklaring van de havens der Molukken (Banda, Amboina, Ternate en Kajeli).

Aan den G. G. was voor de koloniën 't recht van den koning gedelegeerd, wijzigingen te brengen in de bestaande

¹⁾ Art. 6.

²⁾ Met intrekking der all. 3 en 4, Art. II der wet van 1819 (N. St. Bl. N°. 12) wordt aan Art. VIII. toegevoegd:

Bij de aanvraag van den eersten Nederlandschen zeebrief voor een buiten dit koninkrijk of deszelfs koloniën gebouwde schip, moet de hierboven bedoelde reederij cedul, alvorens daarop de zeebrief kan worden verleend, voorzien zijn van 't bewijs van registratie. Het recht deswege verschuldigd bedraagt 4 0/0. (Art. I). Bovendien konden door 't vervallen der woorden: en onder geen vreemde vlag navigerende (Art. I, wet 1850 St. Bl. 49) ingezetenen van Ned. 1 jaar binnen 't koninkrijk vaste residentie gehad hebbende, ofschoon onderdanen van 'n vreemde Mogendheid zijnde, zeebrieven erlangen voor schepen onder vreemde vlag. (Art. III, al. 2 der wet van 1819 St. Bl. N°. 12).

'T registratierecht is tot 2 0/0 verminderd bij de wet van 15 Aug. 1852, N. St. Bl. N°. 170, en geheel afgeschaft 28 Mei 1869, N. St. Bl. N°. 94. De wet van 14 Mei 1819, St. Bl. N°. 12 eindelijk werd ingetrokken 28 Mei 1869, N. St. Bl. N°. 96.

tarieven van in- uit- en doorvoer met onverwijld kennisgeving aan de St. Gen., alleen in dringende omstandigheden evenwel. (Art. 5 der wet van 8 Aug. 1850 N. St. Bl. N°. 47). 'T R. R. kwam in 1854 (afgekondigd bij Publicatie van 4 Jan. 1855 I. St. Bl. N°. 2), dit beginsel sanctioneren, maar eischte voor elke tijdelijke wijziging door den G. G. ook nadere bekrachtiging door de wet ¹⁾).

'R was 'n belangrijke ommekeer gekomen. 'T verhoogd politiek leven der Natie, waaraan wij de Grondwet van 1848 te danken hadden, de grootere belangstelling, 't scherper inzicht in de eischen der Maatschappij, als gevolgen der gisting door bijna geheel Europa, brachten ons op 't gebied der handelswetgeving — als schier op elk — 'n schrede verder. Intusschen was 't 'r nog verre af, dat men in Indië afstand zou doen van 't heffen van hooge differentiële rechten. De groote meerderheid der Volksvertegenwoordiging had zich in 1849 zelfs daartegen verzet. In 1857 verwierp zij met op 1 na algemeene stemmen de conventie met België, strekkende tot afschaffing der Ind. differentiële rechten op den uitvoer. Eerst in 1858 ondernam de regeering met ernst 'n algemeene vrijzinnige herziening ²⁾. 'T duurde evenwel tot 1865, dat nieuwe verlaagde tarieven voor Indië werden vastgesteld ³⁾).

¹⁾ Dit is in parenthesi 't eenige geval van bevoegdheid des G. G's tot wijziging van wetten.

Die bevoegdheid moet, als men weet, voor wetten en koninklijke besluiten, toegekend zijn door die wetten en koninklijke besluiten zelve. Zie de Louter ad Art. 29 R. R. bladz. 69.

²⁾ E. DE WAAL, bldz. 60.

³⁾ Wet van 3 Juli 1865, houdende vaststelling der tarieven van in-, uit- en doorvoer in N. I. I. St. Bl. N°. 99.

Deze wet zou van toepassing zijn op Java en Madura, Sumatra's Westkust, Benkoelen, de Lampongs, Palembang, Banka en onderhoorigheden, Biliton en de Wester en Zuider en Ooster afdeeling van Borneo, terwijl te Riouw met inbegrip van de onderhoorigheden ter Oostkust van Sumatra, Celebes en onderhoorigheden, de Molukken, Menado geen in- noch uitvoerrechten zouden geheven worden en aan den koning was voorbehouden deze bepaling ook tot de Zuider en Ooster afdeeling van Borneo uit te strekken, en eindelijk voor Moeara Kompeh in 't rijk van Djambi 'n reglement werd gehandhaafd van 23 April 1847 (I. St. Bl. N°. 19¹). De G. G. zou bevoegd zijn, onder nadere goedkeuring van den koning, in die gedeelten van N. I., niet bedoeld bij Art. 10, waar nog geene rechten werden geheven van wege 't N. I. bestuur, die heffing in te voeren, mits zij geschiedde naar een niet differentieel tarief ²). Opcenten, entrepôt-, overscheeps-waag- en doorvoerrechten werden afgeschaft ³). Volgens 't tarief betaalden manufacturen (lijnswaden en stoffen) naar de waarde 10 % en 20 %, Garens (katoenen en wollen) eveneens naar de waarde 10 % en 20 % ⁴). De duur van deze wet, die op 1 Januari 1866 in werking zou treden, was, bij wijze van overgang, slechts op 6 jaren bepaald dus tot 1 Januari 1872 ⁵). Gedurende dien tijd zouden de hoogere rechten trapsgewijs verminderd worden, b. v. bij

¹) Artt. 1, 10, 6.

²) Art. 6 al. 2.

³) Artt. 7, 8, 9.

⁴) De vlaggen waren onvoorwaardelijk gelijkgesteld. Om 't mindere recht te betalen moesten de goederen voorzien zijn van certificaten van Ned. oorsprong.

⁵) Art. 12.

manufacturen en garens zou over 1866, 1867 en 1868 20 % geheven worden, over 1869 16 % en vervolgens ¹⁾).

Het wetsontwerp tot verlenging van de werking der wet van 1865 voor 1 jaar, werd in de zitting van 8 Juli 1871 goedgekeurd zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming ²⁾. Eindelijk besloot de wet van 17 November 1872 (I. St. Bl. N°. 35) met de afschaffing van 't differentieel recht in N. I. Hiermede was dan voldaan aan den wensch van Engeland, aan den eisch van 't zich steeds meer uitbreidend handelsverkeer met de Indische bezittingen gehoorzaamd. Men had met 'n bekrompen, verouderd en bovendien ondoelmatig stelsel van protectie gebroken. Van Engelsche zijde, heeft 't ons dit voordeel aangebracht, dat 'r 'n eind is gekomen aan de oppositie tegen onze handelingen daarginds, dat 't ons heeft geëmancipeerd van de contrôle van Engeland.

§ 2.

In de vorige paragraaf had ik mij tot taak gesteld den ontwikkelingsgang onzer handelswetgeving aan te toonen, waar terugtreden of vorderen te bespeuren was, den omvang schetsende van 't gebeurde. Ik achtte 't noodig binnen de grenzen van die taak te blijven, wilde ik den samenhang

¹⁾ Zie tarief.

²⁾ Zie voor de beweegreden dezer verlenging de M. v. T. bladz. 1869, Bijl. St. C. 1871/72.

niet storen. In deze paragraaf meen ik den invloed aan te wijzen, die wetgeving en tijdgeest hebben uitgeoefend op de verhoudingen met Groot Brittanje en wel meer opzettelijk ditmaal met 't oog op de gebeurtenissen aan de Oostkust van Sumatra. Waar wij zoo schoorvoetend overgingen tot 't maken van meer liberale bepalingen is 't te begrijpen, dat eene Mogendheid, die altans in de eerste 20 jaren na 't tractaat van 1824 dezelfde koloniale begrippen op dezelfde wijze ten uitvoer bracht, maar met tegenovergestelde belangen, telkens met ons in botsing kwam. De billijkheid gebiedt 'r in een adem bij te voegen, dat 't recht tot klagen meestal aan de zijde van Engeland was.

Reeds de Commissaris Generaal VAN DEN BOSCH stelde, na zijn bezoek aan Sumatra's Westkust tijdens den Padrieoorlog (anno 1833) de geheele onderwerping van Sumatra buiten Atjeh als bestuursbeginsel vast. Naar zijne meening leverde dat eiland 'n uitmuntend veld op ter exploitatie zijner cultuurideën. Sumatra zou 'n tweede Java worden. Tusschen 1837 en 1838 werd dat beginsel door den koning gesanctionneerd ¹⁾.

In 1838 geschiedden ook eenige vestigingen ter Oostkust en werd 'n tractaat gesloten met den Sultan van Indragiri. Hieruit en ook uit brieven van den radja van Singkel en den Sultan van Siak raadde de Goev. te Singapoer ons beginsel en maakte zijn meerderen opmerkzaam op de bedreigde belangen der Brit. onderdanen ²⁾.

¹⁾ Zie E. DE WAAL bladz. 38. Zie ook DE ROCHEMONT, Onze oorlog met Atjeh, pag. 52. Vandaar de expeditie langs de W. kust van Sumatra en de bezetting van Baroes (1839), van Tapoës en Singkel (1840).

²⁾ E. DE WAAL bladz. 38.

Nu volgde 'n gedachtenwisseling tusschen de beide regeeringen, en in 1843 gelastte PALMERSTON den gezant te 's Hage, niet, om bepaaldelijk aan te dringen op de opheffing van eenigerlei onrecht, maar om in 't algemeen de gerezen klachten mede te deelen en van den Minister VERSTOLK te verzoeken den Ind. autoriteiten op te dragen „to prevent any just complaints” tegen strekking of geest van 't tractaat van 1824. Trouwens PALMERSTON had ook in 't parlement verklaard, dat wij gehandeld hadden geheel overeenkomstig onze bevoegdheid ¹⁾ In 1840 en 1841 kwamen de kamer van koophandel te Penang en de Glasgow East India Association de klachten vermeerderen. 'N brief van den sultan van Siak aan den resident van Malakka meldde, dat 't bestuur te Riouw de oude contracten der compagnie met Siak wilde doen herleven. Mededeeling van 't tractaat door FARGUHAR met Siak in 1818 gesloten aan de Ned. Reg. Nota's gewisseld tusschen PALMERSTON en VERSTOLK, waarbij de eerste even beslist aandrong op stuiting onzer pogingen om Siak te veroveren als dezerzijds de ongeldigheid van 't tractaat van 1818, met 't oog op Art. 9 van 't tractaat van 1824, werd volgehouden. In 1841 gelastte de Minister BAUD, „bij een meer opzettelijke overweging der beginselen, volgens welke te Sumatra werd te werk gegaan”, 't Indisch bestuur onze posten op de Oostkust boven Palembang dus ook Moeara Kompeh in 't Djambische in te trekken. Evenwel met vasthouding aan 't einddoel: de onderwerping van geheel Sumatra tot de rivier van Singkel ter Westkust en

¹⁾ E. DE WAAL bladz. 38. Zie verder beneden ad. Art. I van de conventie van 8 Sept. 1870.

de Tamiang ter Oostkust. Bij de verlating moest men echter de erkenning van onze soevereiniteit verkrijgen en zich de bevoegdheid reserveren om forten te bouwen, de uitgaande en inkomende rechten tegen schadeloosstelling onder ons beheer te nemen enz. Er moest bij gelegenheid ook een nieuw contract met Siak gesloten worden. Aan de vorsten werd aangeschreven, dat wij van onze soevereiniteitsrechten geen gebruik zouden maken, zoolang zij de oogmerken van ons Goevernement bevorderden ¹⁾ In 1842—44 werden Paneh, Bila en Indragiri ontruimd. Mocara Kompeh werd om staatkundige redenen niet ontruimd ²⁾. PALMERSTON had in 1841 't adres der Glasgow East India Association beantwoord met de zeer juiste opmerking: *those limitations can not be strained by interpretation beyond their expressed and specified extent* ³⁾. Maar gelastte tevens den gezant te 's Hage de Ned. regeering opmerkzaam te maken op de vexaties, die de Britsche handel van de Ind. autoriteiten onderging. 'T overgelegde contract met Djambi was in lijnrechten strijd met Art. 3 van 't tractaat van 1824, doordat daarin de heffing van ongelijke rechten en de wering van vreemd zout gestipuleerd was. Hij liet zelfs dreigen met *measures to afford to Brittish commerce that protection, which the*

¹⁾ E. DE WAAL bladz. 41.

Dat deze tweeslachtige politiek in de kamer geen genade heeft gevonden en de Min. daar over zeer hard is gevallen kan niet geheel ten onrechte genoemd worden. De Reg. had immers daardoor reden tot wantrouwen aan Engeland gegeven. Politieke moeilijkheden werden dan ook later niet weinig ondervonden.

²⁾ Waarschijnlijk om de nabijheid van Palembang.

³⁾ Men had nl. de stelling vooropgeschoven, dat, na de toezegging van onbelemmerden handel wederzijds in 't tractaat van 1824 noodzakelijk ook de goedkeuring der andere partij noodig was, indien de eene kantoren oprichtte.

proceedings of the Netherland authorities will have rendered necessary. In 1843 volgde van ABERDEEN, meer welwillend dan PALMERSTON tegenover Nederland gestemd, de aanbieding om door 'n more extended understanding de bezwaren uit den weg te ruimen. 'R kwam van deze zaak echter niets, om 'n, blijkens Nota van 4 Mei 1846, weinig afdoende en zelfs vrij curieuse reden ¹⁾. In 1847 was, ingevolge 'n last ²⁾ van BAUD in 1844, voor Djambi 'n niet differentieel tarief vastgesteld. 'T standpunt tot nog toe ingenomen, dat Art. 3 ³⁾ van 't tractaat van 1824 niet

¹⁾ E. DE WAAL bladz. 43. „Ostensibly*because H. M. Gov. were at that time not in the position to comply with a demand made by the Neth. totally unconnected with de subject that H. M. G. should reduce the duties on Dutch butter and cheese on importation into Great Britain. Nota van ABERDEEN 4 Mei 1846.

²⁾ Ook voor Moeara Kompeh was (krachtens 't tractaat met Djambi) bij besluit van den G. G. van 23 April 1847 (I. St. Bl. N°. 19) 'n exceptioneel tarief vastgesteld, waardoor aan die plaats belangrijke voorrechten en vrijdommen waren verzekerd (zie VETH: Sumatra bladz. 738).

'T besluit van den G. G. hield in I^o. Moeara Kompeh, hoewel niet begrepen in art. I der Public. d.d. 31 Dec. 1825 (I. St. Bl. N°. 48) werd bij voortdurend beschouwd als voor den grooten handel te zijn opgesteld. II°. Autorisatie werd verleend om genoemd Art. I op M. K. toe te passen. Daardoor kregen alle schepen en vaartuigen van alle Natiën, vanwaar ook komende en werwaarts ook bestemd vergunning, om in de bij dat art. genoemde havens van N. I. binnen te loopen en aldaar in- en uit te klaren, te lossen en te laden. III°. werd met intrekking van alle daarmee strijdige bepalingen 'n nieuw reglement op de heffing van in- en uitgaande rechten gearresteerd. IV°. eenige vrijstellingen voor goederen van Djambi aangebracht, schepen en vaartuigen voorzien van Ned. zeebrieven enz.

Art. IV van 't R. onderwierp alle goederen zonder onderscheid, wier invoer niet was vrijgesteld of verboden, aan 'n invoerrecht van 6 0/0. Art. VIII bepaalde 't uitvoerrecht op 4 0/0. Volgens Art. V zou op den in- en uitvoer 'n additioneel recht van 5 0/0 ten behoeve der zeewerken geheven worden.

³⁾ De Hooge contracteerende partijen beloven, dat geen tractaat voortaan enz. eenig artikel zal behelzen, strekkende..... 't zij door oplegging van ongelijke rechten, om den koophandel der andere partij..... uit te sluiten.

gold voor onderworpen staten ¹⁾, werd dus opgegeven.

Intusschen was 'n ander geschilpunt in 't débat gemengd. De vestiging van JAMES BROOKE te Serawak, en later de handelingen van MURRAY te Koetei. Aanvankelijk had men zich onzerzijds niet tegen de vestiging verzet. BAUD oordeelde haar volstrekt niet in strijd met 't tractaat van 24, en als men de onderhandelingen ter zake van dat tractaat nagaat ²⁾ was die zienswijze volkomen juist. Onze regeering verliet later bij Nota van 1844 en vooral bij Nota van 20 Maart 1846 den goeden weg, zich latende verleiden door allerlei gewaagde analogiën. De bewering o. a. onzerzijds, dat 't tractaat van 1824 alle „communauté territoriale” voor 't vervolg had willen vermijden, werd zeer terecht door ABERDEEN bij Nota van 4 Mei 1846 wederlegd met de opmerking, dat die beweering de hand zou reiken aan 'n staatkundigen overmacht van Nederland in de oostersche zeeën, „which the Netherland Plenipotentiaries were, on the occa-

1) Is de Reg. hier geweken voor den aandrang van Engeland? Of was ze overtuigd van Engeland's goed recht? Misschien beide. Schoon in gemoede de bewering dat Art. III niet gold voor onderworpen staten, wel staande te houden is, al zou 't niet van handigheid getuigd hebben, waar men zich de onderwerping van geheel Sumatra, Atjeh uitgezonderd, ten doel stelde, den Britschen handel door illiberale maatregelen 't harnas aan te jagen. Want was geheel Sumatra, Atjeh uitgezonderd — en dit hebben we tot 't laatste volgehouden — begrepen in den afstand we zouden 't recht hebben gehad onze Souv. uit te breiden en de onderworpen landen lasten op te leggen naar goedvinden, res inter alios acta. . . . Uit dat oogpunt beschouwd zag de ontkenning van streven naar staatkundige overmacht elders, de belofte geen tractaten te sluiten enz. hier, op 't gebied buiten Sumatra. Ik kom hierop nog terug.

2) Zie SMULDERS 129 en 130. Immers was zoowel uit Indië als uit Nederland 't verlangen kenbaar gemaakt, om de voorgestelde démarcatiëlijn ook verder door te trekken, „zoodat Balambangan met hetgene daaronder behoort op de kust van Borneo mede begrepen wierd”, maar de onderhandelaren hadden op goede gronden daaraan geen gevolg gegeven.

sion of the signature of the treaty called upon to renounce." M.i. toch zag die oproeping en die belofte op 't gebied buiten Sumatra. Hoewel de pennestrijd over deze zaak nog al heftig is geweest, had de „communauté territoriale" zulke vreeselijke gevolgen niet, als men zich daarvan onzerzijds voorgespiegeld had. Behalve, dat de Ned. regeering zelve erkende bij Nota van 20 Maart, dat le sieur BROOKE, sedert zijn vestiging te Serawak, geen aanleiding tot officiele klachten gegeven had, zien wij in 1857 hem onze hulp inroepen en die hulp met de meeste bereidwilligheid verstrekken ¹⁾).

Maar 'r was nog 'n andere quaestie, welke mede bij de aangehaalde Nota's behandeld werd. In die dagen maakten de Engelschen, vooral ook op aansporing van den Radja van Serawak zoodanig ernst van hun taak ²⁾, dat men hier beducht werd voor 't Nederlandsch gezag. De Ned. regeering verzocht de aandacht der Engelsche voor deze zaak en stelde, dat, hoewel de Britsche regeering daarmee volstrekt geen wetsinbreuk pleegde, bestraffing van zeeroof in streken aan 'n Europeesche mogendheid onderworpen, toch in de eerste plaats van die Mogendheid diende gevraagd. Dit beginsel werd door Engeland beaamd in strijd echter met 't volkenrecht, volgens 'twelk zeerooverij, tot die misdaden behoorend waardoor alle volken schade kunnen leiden, 't recht aan elke Mogendheid gegeven wordt, zeeroovers die haar in handen vallen te straffen ³⁾. De courtoisie aan

¹⁾ E. DE WAAL pag. 50, 62.

²⁾ Art. 5 tract. 1824. Hunne Groot-Britt. en Nederl. Majest. verbinden zich in gelijker voege, om krachtig bij te dragen tot het beteugelen der zeerooverijen in die zeeën.

³⁾ Zie b. v. voor 't aldaar geciteerde ter bevestiging van dit beginsel 't 3° gedeelte van 't ontwerp van een wetboek van Strafrecht (uitgave van Gebr. BELIFANTE te 's Hage) bladz. 14 en 15.

gene zijde viel dus niet te miskennen. In Engeland hadden zich dan ook nieuwe begrippen omtrent koloniaal bezit baan gebroken. Geen uitbreiding was 't wachtwoord, maar versterking van den invloed, maar verheffing, beschaving, grootere vrijheden en dus voorbereiding van den tijd, dat de koloniën geheel op eigen krachten zonder hulp van 't moederland zouden kunnen steunen. 'R schijnen eenige jaren voorbij gegaan te zijn, in welke geene moeielijkheden van wederzijden werden ondervonden of altans van dien aard waren, dat daaruit geen aanleiding kon genomen worden tot vertoogen bij de respectieve regeeringen.

Wij van onze zijde hadden ons trouwens van alle inmen-
ging aan de oostkust van Sumatra onthouden totdat in 1857 gebeurtenissen voorvielen, welke tot herleving van den ouden strijd met onze bemoeiingen ter plaatse aanleiding gaven.

De oorzaken dier gebeurtenissen zijn overbekend. Ik stip slechts aan, dat, aangezien de Sultan van Siak de Souvereiniteit over zijn rijk als loon voor de hulp, die hij verzocht, aan 't Britsch bestuur te Singapore had aangeboden, men dezerzijds voor 'n herhaling van 't te Borneo gebeurde vreesde ¹⁾. De Resident van Riouw kreeg de opdracht „een verzoening tusschen de broeders te bewerken en verder datgene te verrichten, wat tot herstel van rust en orde in het rijk van Siak zou kunnen strekken” ²⁾. 'T hoofdresultaat was 't tractaat van 1 Februari 1858 met den Sultan Jang di pertoean besar radja Ismael, den onderkoning

¹⁾ Wel was dit aanbod niet aangenomen, maar WILSON eischte voor zijne hulp 'n loon in land, en de sultan scheen niet bij machte hem zulks daadwerkelijk te weigeren.

²⁾ E. DE WAAL, bladz. 63.

Jang di pertoean moeda Tengkoa Poetra en de hoofden der Soekoes gesloten en door den G. G. bekrachtigd den 30sten April van 't zelfde jaar ¹⁾). Daardoor werd Siak en onderhoorigheden 'n deel van Nederlandsch Indië, geplaatst onder de opperheerschappij van Nederland (Art. 1). In Art. 2 worden de onderhoorige landschappen genoemd. Wordt 't recht van 't Goev. tot vestiging en 't oprichten van gebouwen erkend. Verbindt de Sultan zich 't Ned. Goev. tegen zijne vijanden bij te staan; om, zonder voorkennis van 't Goev. geen vijandelikheden te plegen of geen onderhandelingen aan te knopen met vreemde natiën; om eveneens zonder toestemming van 't Goev. geen mijnontginningen te verleenen of gronden af te staan aan andere dan hunne inheemsche onderdanen; om geen Europeanen of vreemde oosterlingen in hun rijk toe te laten zonder verlof van 't Goev.; zeeroof, menschenroof en slavenhandel tegen te gaan en schipbreukelingen en gestrande goederen te beschermen. 'T Goevernement beloofde van zijne zijde bescherming, 't bevorderen van welvaart en aan de handelaren, mits voorzien van zeebrieven van den Sultan en jaarpassen, op Java en elders alle voorrechten aan de onderdanen van 't N. I. goev. toegekend, te verleenen. Voorts werd bepaald, dat alle Europeanen en met hen gelijkgestelden, in 't gebied van Siak gevestigd, staan onder 't gezag van den resident van Riouw, wat, zoodra 't Goev. 't verlangt op oostersche vreemdelingen kan worden toegepast. De jurisdictie over onderdanen van 't goev. of inlanders betrokken in zaken met Euro-

¹⁾ Zie VETH, Sumatra bladz. 760.

Zie ook 't tractaat in de bijlagen van de Staats-courant 1858—59, bladz. 223.

peanen zou geschieden door rechters door 't Goev. aan te wijzen. Martelende en verminkende straffen werden afgeschaft. Doodstraffen eischten de bekrachtiging van den Sultan. 'T Goev. had 't recht tegen schadeloosstelling de heffing der belastingen aan zich te trekken. De vrije aankap van hout was aan 't Goev. toegestaan. Dan bevatte 't tractaat nog eenige bepalingen over de troonsopvolging. Bij besluit van den G. G. dd. 11 Dec. 1858 (St. Bl. N°. 132) werd 't bestuur geregeld. In 1863 bij besluit van 29 Jan. St. Bl. N°. 11 werden de Chinezen ¹⁾ te Siak op eigen verzoek onder 't onmiddelijk gezag van 't bestuur te Riouw of te Siak geplaatst en onder een hoofd hunner eigen natie gesteld. In datzelfde jaar werd te beginnen met 1 Januari 1864, voorloopig bij wijze van proef, het beheer over de inkomende en uitgaande rechten te Siak van den Sultan en zijne rijks-grooten overgenomen, doch voor hunne rekening, tegen 'n jaarlijksche uitkeering van 'n minimum van f 1.543 ²⁾. In Siak hadden de Sultans 't uitsluitend recht van het debiet van zout. Ook dat recht is door 't Goev. tegen schadeloosstelling overgenomen. De verpachting, die eerst geschiedde volgens de oude regeling is bij Ord. van 13 Sept. 1865 (I. St. Bl. N°. 100) voor goed gereglementeerd. 'T recht van 't debiet van Opium nam 't Goev. insgelijks tegen schadeloosstelling over; 't pachtreglement van Riouw werd

¹⁾ Bengkalis, dat bijzonder gunstig voor den handel gelegen was, werd 't middenpunt van een niet onbelangrijke nederzetting van Chinezen en Inlanders *VETH* bladz. 761.

²⁾ Zie *VETH*, bladz. 751. De hoogleeraar leidt daaruit af, dat 't tarief 'tzelfde bleef als onder 't sultans bestuur.

Bij de wet van 5 Juli 1865 (Art. 6) werd bepaald, dat in die deelen van Sumatra geen rechten zouden geheven worden dan naar 'n niet differentieel tarief, *E. DE WAAL*, bladz. 65.

bij Ord. van 6 Febr. 1863 (St. Bl. N°. 11) op Siak toegepast. De meeste heffingen der zg. verpachte kleine midelen konden slechts daar ingevoerd worden waar Christenen of Chinezen gevestigd waren, 'tgeen dezen zeer onevenredige lasten oplegde ¹⁾. De belastingen op den doortocht van vreemdelingen en op de voortbrengsels der bosschen ²⁾ werden afgeschaft en vervangen door verpachtingen van lombardhuizen, sterke dranken en dobbelspelen. De bijzondere belasting op de troeboekvisserij werd overgenomen tegen 'n schadeloosstelling van f 19,375 'sjaars, maar verminderd tot 'n maandelijksche heffing van f 340 de sampan ('n soort van kleine vaartuigen). In dit alles schijnt niets te liggen, wat aanleiding kon geven aan de Britsche handelaren van Singapoer, om zich tegen onze handelingen te verzetten ³⁾. En toch verscheen te 's Hage de eerste Nota in 1863, waarin geklaagd werd over 't verstoren van voordeelige betrekkingen der Britsche onderdanen. Onloochenbaar is 't echter, dat verwikkelingen met Atjeh in hooge mate werden vermeerderd door onze vestiging te Siak enz. ⁴⁾. De Sultan van dat rijk had zijne aanspraken op sommige landschappen in geene deele prijsgegeven. De meeste staatjes

¹⁾ VETH, bladz. 754.

²⁾ Natuurlijk, want 't Goev. had zich bij tractaat den vrijen aankap bedongen.

³⁾ Uit de mondelinge mededeelingen in de kamer bladz. 1792, Bijl. 70/71 blijkt ook, dat van den H. gezant te Londen BENTINK, 't bericht was ontvangen, dat onze ophelderingen Engeland bevredigd hadden.

⁴⁾ Bij de aanbieding van de conventie van 8 Sept. 1870 ter bekrachtiging aan de 2de kamer, is er aan herinnerd, dat de Britsche regeering voor eenigen tijd niet heeft nagelaten er op te wijzen, dat het ter zijde stellen van de Atjinesche aanspraken welligt niet geheel overeen te brengen zou zijn met de eerbiediging van Atjins onafhankelijkheid, zie M. v. B. bladz. 1823.

aan den rechteroever der Tamiang schenen dan ook tot Atjeh te behooren. Daar waren altans Atjehnezen gevestigd, of bestond de bevolking grootendeels uit Atjehnezen¹⁾. Ik laat daar of 't altans politiek was, een jaar na 't sluiten van 't tractaat met Atjeh, waarbij beide partijen elkaar wederkeerig vriendschap hadden beloofd en terwijl men nog tot geene regeling in der minne van beider grenzen gekomen was, onze aanspraken op die staatjes met klem vol te houden. Hoe 't zij langzamerhand zijn zij deels door geweld deels door overreding, ja somtijds wellicht op eigen verzoek onder de Nederlandsche Souvereiniteit gekomen. De expeditie naar Serdang in 1865 moet gunstig en zelfs vreedzaam zijn afgegaan.

In Mei 1865 verscheen weer 'n Nota. De klachten bleven toenemen schreef de Britsche regeering en wees ernstig op the persevering endeavours van deze zijde to extend the dominion of the Netherlands over the native chiefs and especially over those whose territories are situated on the Eastern Coast of the island of Sumatra." Men verlangde slechts that the risk of misapprehension should be avoided in future. Bij de daaropgevolgde onderhandeling werd overeengekomen 'n Britsche commissie en 'n Nederlandsch ambtenaar tot onderzoek der klachten te benoemen²⁾. Van deze zaak is evenwel niets gekomen. Daarna volgden weder eenige Nota's en eindelijk in 1868 de mededeeling, „dat recente berichten uit officiële bronnen, bij de Britsche regeering de vroegere klachten bevestigden, en deden uitkomen, dat de uitgebreide

1) Zie ook de Roch. onze oorlog met Atsjin: bladz. 33.

2) E. DE WAAL, bladz. 64, zie ook Mem. v. B. bladz. 1821, bijlagen 1870/71.

annexatiën op Sumatra, sedert 't jaar 1864 tot gevolg hadden gehad de invoering van belangrijk verhoogde tarieven ¹⁾."

„Dat 't voor zijn (d. i. de Britsche) regeering onmogelijk was te berusten in een staat van zaken, die naar hare meening een schending daarstelde van bij tractaat verkregen rechten. Dat met vertrouwen een beroep werd gedaan op het Nederlandsch Goevernement, om zoodanige maatregelen te nemen, in overeenstemming met de bedoeling van 't tractaat van 1824 en met den vrijzinnigen geest van de eeuw, als voortdurend de bewuste geschillen zouden kunnen uit den weg ruimen en nauwer zouden toehalen de vriendschapsbetrekkingen, die bestaan en altijd behooren te bestaan tusschen de twee landen" ²⁾. Deze Nota* werd niet opzettelijk wederlegd. Waarschijnlijk met 't oog op de te voeren onderhandelingen, want wat van Britsche zijde verlangd werd — zoo deelt de heer DE WAAL, destijds minister van koloniën ons mede — bleek uit gelijktijdig door den gezant geopende besprekingen met den minister. In zeer vriendschappelijken toon deed hij den wensch van zijn regeering kennen om 't geschil over Siak door 'n tractaat te beeindigen ³⁾. Driemaal had de Eng. regeering ons reeds als 't ware den weg gewezen, in 1843 — gelijk boven is gezegd — in 1846 toen ABERDEEN aan 't voorstel van 1833 herinnerend 'r bijvoegt: als de Nederl. regeering alsnog 'n voorstel deed, which shall show a due regard for the natural or acquired rights of third parties

¹⁾ En toch was de wet van 5 Juli 1865 gepromulgeerd, zie boven.

²⁾ Mem. v. B. bladz. 1821.

³⁾ Engeland had er prijs opgesteld, klachten door kooplieden in de Straits over onze handelingen op Sumatra vooral in verband met het tractaat met Siak, aangeheven, met voldoende klem te kunnen beantwoorden. M. v. T. bladz. 1638.

and H. M. subjects, zou de Britsche reg. 't met de meeste aandacht in gunstige overweging nemen ¹⁾). En ten overvloede had ABERDEEN in 1844 verklaard, dat zij met voldoening any legitimate and reasonable extension in those regions of Neth. influence and possession zou gezien hebben had not such extension been invariably attended with detriment to the interest of H. M. subjects. In Juli 1868 had de Eng. gezant den bovenbedoelden wensch zijner regeering te kennen gegeven.

Die wensch was den heer DE WAAL zeer welkom en hij verklaarde dan ook aanstonds tegen 't denkbeeld in beginsel geen bezwaar te hebben. Van de gesprekken met den gezant deed de heer DE WAAL mondeling mededeeling aan den minister van Buitenlandsche zaken en den Ministerraad. In Sept. 1868 geschiedde bij Nota van den gezant aan den Minister van Buitenlandsche zaken de officiële aanbieding van 'n ontwerp-tractaat. Het stuk werd daarop zonder dat eenige meening daarover hier te lande werd geuit aan den G. G. ter beoordeeling gezonden ²⁾). Van het onderzoek en van de beoordeeling van 't Britsche ontwerp in Indië is verslag ontvangen, omstreeks het midden van den zomer van 1869. Met de behandeling der zaak in Indië gingen samen particuliere besprekingen en gedachtenwisselingen met den Goeverneur der „Straits" sir H. ORD, die den G. G. van Ned. Ind. Mr. P. MIJER 'n bezoek was komen brengen ³⁾).

¹⁾ E. DE WAAL, 64. 'T is niet onduidelijk wat ABERDEEN hier met natural and acquired rights bedoelt. 'T ziet op de behoefte van den Singapoerschen handel en de beweerde violereng van 't tract. met Siak van 1818.

²⁾ E. DE WAAL, bladz. 68. M. v. B. bladz. 1821. Dit geschiedde ingevolge 't verlangen geenerlei beslissing te nemen alvorens 't advies van den G. G. van N. I. was ingewonnen.

³⁾ M. v. B. bladz. 1821. Uit de mondelinge inlichtingen van de Ministers aan

Bij de overweging van de strekking van 't tractaat werd gevraagd, of herziening zou moeten plaats hebben van 't tractaat van 1824, I. ten opzichte van heel Sumatra, II. ten opzichte van de sedert 24 onder ons gezag gebrachte landen of III. ten opzichte van Siak en onderhoorigheden. Het Ind. bestuur had overwegende: 't verschil in toestand van de havens op Sumatra en de wet van 3 Juli 1865 gemeend, dat 't laatste de voorkeur verdiende ¹⁾. 'N dergelijke herziening ten opzichte van alle sedert 1824 onder ons gezag gebrachte landen zou ons versteken van de voordeelen, die uit 't heffen van ongelijke rechten als andersints voortvloeiden. Art. 6 van de wet van 3 Juli 1865 zag toch slechts op Siak en onderhoorigheden. 'T ontwerp vond bij 't N. I. G. algeheele instemming. Nu aldus de gelegenheid gegeven was de moeilijkheden met Engeland op bevredigende wijze op te lossen en 'n ontwerp, dat, wijl 't door de Britsche regeering was ontworpen, meer zekerheid gaf van aan de Britsche behoeften te voldoen, geenerlei te hooge eischen stelde, maar zelfs gematigder was dan 't concept-tractaat in Indië ontworpen ²⁾, nu was 't staatkundig van onze regeering, dat zij 't ontwerp aannam. Van Brit-

de Comm. van rapporteurs blijkt, dat van de zijde van 't Gov. der Straits 'n regeling was voorgelagen, welke onze onderhandelaren veel minder aannemelijk oordeelden. Engeland had zijne vriendschappelijke gezindheid getoond door niet daar op te blijven staan. V. verslag C. v. R. bladz. 1791.

¹⁾ M. v. B. bladz. 1821.

²⁾ 'R was bij de onderhandelingen tusschen den heer MIJER 1865—70, G. G. en den G. der Straits „Ord” ter zake van de tractaten door onze reg. met inlandsche vorsten ter o. k. van Sumatra gesloten, 'n concept tractaat ontworpen, dat echter „omdat daarbij te veel aan de Engelsche eischen werd toegegeven” hier te lande is afgekeurd V. verslag C. v. R. bladz. 1792.

sche zijde woog natuurlijk, bij 't samenstellen, dat zij nu aan den eenen kant gewaarborgd was tegen 'n mogelijk volte face in zake ons handelstelsel, terwijl zij aan den anderen kant den kooplieden van Poeloe Pinang e. d. met reden 't zwijgen zou kunnen opleggen. Den 8 Sept. 1870 werd de conventie te 's Hage geteekend.

HOOFDSTUK II.

§ 1.

Ik laat hier de conventie van 8 Sept. 1870 in dubbele text volgen :

Zijne Majesteit de Koning der Nederlanden en Hare Majesteit de Koningin van het Vereenigd Koninkrijk van Groot-Britannie en Ierland, verlangende alle misverstand te voorkomen tusschen hunne respective ambtenaren, autoriteiten en onderdanen in Oost-Indie omtrent de uitlegging van het op den 1sten Februarij 1858 tusschen het Neder-

His Majesty the King of the Netherlands and Her Majesty the Queen of the United Kingdom of Great-Britain and Ireland, being desirous to prevent any misunderstanding between their respective officers, authorities and subjects in the East respecting the interpretation of the treaty concluded on the 1st day of February 1858, between the

landsch Gouvernement en den Sultan van Siak Srie Indrapoera gesloten tractaat, zijn overeengekomen te dien einde eene overeenkomst te sluiten, en hebben tot hunne gevolmagtigden benoemd, te weten:

Zijne Majesteit de Koning der Nederlanden:

den heer THEODORUS MARINUS ROEST VAN LIMBURG, groot-officier der orde van de Eikenkroon van Luxemburg, ridder-grootkruis der orde van den Rooden Adelaar van Pruissen, van de Heilige Mauritius en Lazarus van Italie, van de Kroon van Beijeren, van den Zähringer Leeuw van Baden, van de IJzeren Kroon van Oostenrijk, van de Poolster van Zweden, enz. enz., Hoogst-deszelfs Minister van Buitenslandsche Zaken; en den heer ENGELBERTUS DE WAAL, ridder der orde van den Nederlandschen Leeuw Hoogst-deszelfs Minister van Kolonien;

en Hare Majesteit de Koningin van het Vereenigd

Netherland Government and the Sultan of Siak Srie Indrapoera, have resolved to conclude a convention for that purpose and have named as their plenipotentiaries, that is to say:

His Majesty the King of the Netherlands:

Mr. THEODORUS MARINUS ROEST VAN LIMBURG, grand-officer of the order of the Oaken Crown of Luxemburg, knight, grand-cross of the order of the Red Eagle of Prussia, of the Saints Maurice en Lazzarre of Italy, of the Crown of Bavaria, of the Zähringer Lion of Baden, of the Iron Crown of Austria, of the Polar Star of Sweden etc. etc., His Minister of Foreign Affairs, and mr. ENGELBERTUS DE WAAL, knight of the order of the Netherland Lion, His Minister for the Colonies:

and Her Majesty the Queen of the United King-

Koningrijk van Groot-Britannie en Ierland;

den achtbaren EDWARD ALFRED JOHN HARRIS, vice-admiraal, lid van de zeer eervolle orde van het Bad, buitengewoon gezant en gevolmagtigd Minister van Hare Britsche Majesteit bij Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden;

Die, na elkander hunne wederzijdsche volmagten, welke in goeden en behoorlijken vorm zijn bevonden, te hebben medegedeeld, omtrent de volgende artikelen zijn overeengekomen en deze hebben vastgesteld:

ARTIKEL I.

Hare Britsche Majesteit ziet af van alle vertoogen tegen de uitbreiding der soevereiniteit van Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden over het Rijk van Siak Srie Indrapoera en onderhoorigheden.

dom of Great-Britain and Ireland:

te Honourable EDWARD ALFRED JOHN HARRIS, vice-admiral, companion of the Most Honourable order of the Bath, Her Britannic Majesty's Envoy extra-ordinary and Minister Plenipotentiary to the King of the Netherlands;

Who, after having communicated to each other their respective fullpowers, found in good and due form, have agreed upon and concluded the following articles:

ARTICLE I.

Her Brittannic Majesty withdraws all the objections which have been made to the extension of the sovereignty of His Majesty the King of the Netherlands over the Kingdom of Siak Sree Indrapoora and its dependencies.

ARTIKEL II.

De onderdanen van Hare Britsche Majesteit zullen binnen het rijk van Siak Srie Indrapoera en onderhoorigheden de voordeelen genieten, die de wet aan de Nederlandsche en Nederlandsch-Indische onderdanen toekent.

De behandeling van Britsche onderdanen in gezegd Rijk, op gelijken voet met Nederlandsche en Nederlandsch-Indische onderdanen, zal geene verandering brengen in de onderscheiding, aangenomen bij de Nederlandsch-Indische wetten en verordeningen tusschen personen van Westersche en personen van Oostersche herkomst.

ARTIKEL III.

De onderdanen van Hare Britsche Majesteit, Britsche schepen en goederen door Britsche schepen in- of uitgevoerd, zullen in het Rijk van

ARTICLE II.

The subjects of Her Britannic Majesty shall enjoy in the Kingdom of Siak Sree Indrapoora and its dependencies, the benefits of the law, enjoyed there by Netherland and Netherland-Indian subjects.

The treatment of British subjects in the said Kingdom on a footing of equality with Netherland and Netherland-Indian subjects, shall not interfere with the distinction, established in the Netherland-Indian laws and regulations, between individuals of Western and individuals of Eastern extraction.

ARTICLE III.

The subjects of Her Britannic Majesty, British vessels, and goods imported or exported in British vessels, shall be treated in the King-

Siak Srie Indrapoera en onderhoorigheden op gelijken voet behandeld worden met Nederlandsche en Nederlandsch-Indische onderdanen, schepen en goederen, ten opzichte van alles wat betreft handel, scheepvaart, in- of uitgaande regten, plaatselijke belastingen, handelsbelastingen, verbodsbepalingen, heffingen, pakhuisregten, premien en teruggave van regten,* zonder eenig onderscheid, wat betreft de respectieve vlaggen, onder welke geoorloofde handelsartikelen mogen worden in- of uitgevoerd of wat betreft de plaats van oorsprong, vertrek of bestemming.

De behandeling van Britsche schepen in het Rijk van Siak Srie Indrapoera en onderhoorigheden, op gelijken voet met Nederlandsche en Nederlandsch-Indische schepen, in overeenstemming zijnde met de overeenkomst van 27 Maart 1851, brengt geene verandering hoegenaamd in de

dom of Siak Sree Indrapoora and its dependencies, on the same footing as Netherland and Netherland-Indian subjects, vessels and goods, in all that regards commerce, navigation, duties of import or export, local dues, trade duties, prohibitions, impositions, warehousing, bounties and drawbacks, without any distinction as to the respective flags, under which articles of lawful commerce may be imported or exported, or as to place of origin, departure or destination.

The treatment of British vessels in the Kingdom of Siak Sree Indrapoora and its dependencies, on a footing of equality with Netherland and Netherland-Indian vessels, being in conformity with the convention of 27 March 1851, does not imply any change in the application of

toepassing van de bepalingen
dier overeenkomst mede.

ARTIKEL IV.

Britsche onderdanen zullen, mits zij zich onderwerpen aan de wetten en verordeningen van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, in gezegd Rijk en deszelfs onderhoorigheden op denzelfden voet behandeld worden als Nederlandsche en Nederlandsch-Indische onderdanen, met betrekking tot het regt om zich derwaarts te begeven, of om daarin te reizen, of om zich aldaar te vestigen, of om voortdurend of tijdelijk daarbinnen huizen, fabrieken, pakhuizen, winkels en gebouwen te bezitten, welke noodig mogten zijn voor het doel van hun verblijf of van hunnen handel, hetzij in het groot, hetzij in het klein, gedreven in persoon of wel door die agenten, welke zij mogten gelieven te bezigen.

ARTIKEL V.

Britsche onderdanen zullen

the stipulations of that convention.

ARTICLE IV.

British subjects, provided they conform themselves to the laws and regulations of the Netherland-Indian Government, shall be treated in the said Kingdom and its dependencies, on the same footing as Netherland and Netherland-Indian subjects, in regard to their right to proceed thereto, or to travel therein, or to establish themselves within the same or to hold permanently or temporarily therein any houses, manufactories, ware-houses, shops and premises which may be necessary for the purpose of their residence or trade, by wholesale or retail, carried on either in person or by any agents whom they may think fit to employ.

ARTICLE V.

British subjects in the King-

in het Rijk van Siak Srie Indrapoera met betrekking tot hunne personen of goederen of met betrekking tot hunne paspoorten, vergunningen tot verblijf of vestiging of met betrekking tot hunne schepen, van welke haven of plaats deze mogten aankomen, of welke ook de plaats hunner bestemming zij, of met betrekking tot hunnen handel of hunne nijverheid, niet onderworpen zijn aan eenige heffingen, hetzij van plaatselijken, hetzij van algemeenen aard, of aan belastingen of verplichtingen van welken aard ook, buiten of grooter dan die, welke zijn of mogten worden opgelegd aan Nederlandsche of Nederlandsch-Indische onderdanen of schepen.

ARTIKEL VI.

Het grondgebied van het Rijk van Siak Srie Indrapoera en onderhoorigheden wordt geacht te bestaan uit de landstreken en eilanden, omschre-

dom of Siak Sree Indrapoora shall not be subjected in respect of their persons or property, or in respect of passports, licences for residence or establishment, or in respect of their vessels, from whatever port or place they may arrive, or whatever may be the place of destination, or in respect of their commerce or industry to any taxes whatever, general or local, nor to imports or obligations of any kind whatever other or greater than those which are, or may be imposed upon Netherlands or Netherlands-Indian subjects or vessels.

ARTICLE VI.

The territory of the Kingdom of Siak Sree Indrapoora and its dependencies is to be understood as consisting of the countries and islands

ven in het II^{de} artikel van het tractaat, gesloten tusschen het Nederlandsch-Indisch Gouvernement en het Gouvernement van Siak, op den 1sten Februarij 1858.

ARTIKEL VII.

Al de bepalingen van de tegenwoordige overeenkomst zullen van toepassing zijn op elken inlandschen staat van Sumatra, buiten het Rijk van Siak Srie Indrapoera en onderhoorigheden, die hierna, door middel van tractaten, gelijk aan dat van 1 Februarij 1851, of anderzins, afhankelijk mogt worden van de Kroon der Nederlanden.

ARTIKEL VIII.

De tegenwoordige overeenkomst zal worden bekrachtigd binnen den kortst mogelijken tijd; zij zal zonder kracht of gevolg blijven, tot dat zij voor zooveel noodig, de goedkeuring der Staten-Generaal zal erlangd hebben.

defined in the II article of a treaty concluded between the Netherland-Indian Government and the Government of Siak on the 1st day of February 1858.

ARTICLE VII.

All the provisions of the present convention shall apply to any native state of Sumatra, other than the Kingdom of Siak Sree Indrapoera and its dependencies which may hereafter by means of Treaties similar to that of February 1, 1858, or otherwise, become dependent of the Crown of the Netherlands.

ARTICLE VIII.

The present convention shall be ratified as soon as possible and shall remain without force or effect, until it has received, as far as shall be required, the approval of the States-General.

Ten blijke waarvan de wederzijdsche gevolmagtigden haar hebben onderteekend en met hun wapen bezegeld.

In witness whereof the respective Plenipotentiaries have signed the same, and have affixed thereto the seal of their arms.

Gedaan te 's Gravenhage, den achtsten dag van September in het jaar duizend acht honderd zeventig.

Done at the Hague, the eight day of September in the year of our Lord one thousand eight hundred and seventy.

(get.) ROEST VAN LIMBURG, *L. S.*

(s.) ROEST VAN LIMBURG, *L. S.*

„ DE WAAL, *L. S.*

„ DE WAAL, *L. S.*

„ E. A. J. HARRIS, *L. S.*

„ E. A. J. HARRIS, *L. S.*

In de zitting van 24 April 1871 kwam bij koninklijke boodschap 'n wetsontwerp in tot „goedkeuring van een verdrag betreffende de toepassing van een tractaat den 1 Februari 1858 tusschen het Ned. Goev. en den sultan van Siak Srie Indrapoera, den 8 Sept. 1870 te 's Hage tusschen den Brit. gevlm. met de Ned. gevlm. geteekend, enz. 1)."

Tegelijkertijd werden aangeboden de wetsontwerpen strekkende tot goedkeuring van den afstand onzer bezittingen op de Goudkust en de aanwerving van koelis voor Suriname. Uit de mondelinge inlichtingen door de Ministers van Buit. zaken en Kol. aan de Comm. van rapporteurs verstrekt en later in de Memorie van antwoord bleek, dat de Brit. re-

1) In dit eenig Artikel en de koninklijke boodschap werd dus eigenlijk de historische aanleiding miskend. "T simplex was hier niet veri sigillum. Dat 't misverstand veroorzaakte in de kamer is niet geheel onnatuurlijk.

geering haren wensch had kenbaar gemaakt, dat deze drie tractaten met elkander zouden staan of vallen. De heer DE WAAL deelt ons mede ¹⁾ dat deze connexiteit 'n toeval- lige oorzaak had, altans geenerlei pressie door de Britsche regeering beoogd werd. Dat, waar dezelfde vriendschappelijke geest, de beide regeeringen had beheerscht, bij 't uit den weg ruimen van geschillen, sedert geruimen tijd in „de drie werelddeelen” gerezen, aan geenerlei pressie kon gedacht zijn is duidelijk ²⁾.

Men beweere, dat de voorzichtigheid gebod 'n dergelijke aanleiding tot misverstand te voorkomen — een der meest dringende motieven van de afstemming zal wel geweest zijn dat misverstand — onvaderlandslievend of inconstitueel van de zijde der Ned. onderhandelaren, gelijk van den heer DE WAAL door verschillende kamerleden werd volgehouden, was 't geenszins.

Art. 1. *Hare Britsche Majesteit ziet af van alle vertoogen tegen de uitbreiding der souvereiniteit van Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden over het Rijk van Siak Srie Indrapoera en onderhoorigheden.*

Art. I ³⁾. Oorspronkelijk stond hier in 't ontwerp van de Eng. reg. uitgegaan, dat de Brit. reg. al de gedane vertoogen

¹⁾ Zie pag. 70 en 71.

²⁾ Trouwens 't voorstel: „een gelijke solidariteit te kunnen aannemen tusschen de 3 tract.” ging uit van de Ned. Regeering, E. DE WAAL, bladz. 71. Wel had Engeland solidariteit geëischt tusschen 't Siak- en 't Suriname tractaat. Dit was eenigszins te begrijpen, kon eigenlijk gereedelijk toegestemd worden. Maar was geen causa movendi bij de afstemming.

³⁾ E. DE WAAL bladz. 68.

terugnam dus ook die in de Nota van Juli 1868 ¹⁾. In de kamer werd aanmerking gemaakt op de vertaling van: withdraws door: „ziet af.” Men beweerde, dat met 't ingelaschte „have been made” de mogelijkheid van geheel nieuwe vertoogen in de toekomst geenszins werd uitgesloten ²⁾. Toch waren slechts de bewoordingen van 't tractaat van 1824 Artt. 11 en 12 gebezigd. En juist die Artikelen hadden, hoewel ze onderwerpen betroffen, die 't moeielijkst te regelen waren geweest, geenerlei aanleiding tot conflict gegeven. Bovendien blijkt uit dit Art. van 't Britsche ontwerp, dat aan onze eischen geheel was tegemoetgekomen. De opmerking is dan ook niet vrij van letterknechterij. Maar tegen den inhoud zou — al werd ze niet gemaakt — mijns inziens 'n rechtmatige bedenking te maken geweest zijn. 'R lag 'n petitio principii in. Immers 't was juist de quaestie of Engeland volgens de Notas gewisseld ter zake van 't tractaat van 1824, 't recht had zich te verzetten tegen onze gebiedsvergrooting op Sumatra. Altans naar den geest van 't tractaat was uitbreiding op Sumatra geoorloofd. Men bedoelde immers 't veld van gezagsoefening wederzijds af te bakenen. De historie bewijst 't ³⁾. CANNING noemde als uitslag van 't tractaat van 1824 dan ook „a line of démarcation was drown separating our territories from theirs and ridding them of their settlements on the indian continent” ⁴⁾.

¹⁾ Zie boven.

²⁾ V. verslag van de Comm. R. bladz. 1789.

³⁾ SMULDERS, bladz. 130. De demarcatielijn verder uit te strekken, scheen bedenkelijk, omdat de afstand van Sumatra eene groote toegankelijkheid van de Eng. zijde was.

⁴⁾ ELOUT bladz. VII.

De restrictie ten opzichte van Atjeh vond wellicht zijn grond in de vrees, en dit bewijst m. i. juist de stelling, dat Nederland zich — krachtens zijne bevoegdheid — op Sumatra verder uitbreidend, ook Atjeh onder zijne soevereiniteit zou brengen en om dit te wenschen was men niet genoeg afgeweken van RAFFLES' denkbeeld ¹⁾. Zij werd ook niet in 't tractaat zelf, maar in de Nota's opgenomen. De eveneens verlangde en beloofde ontkenning van streven naar staatkundige overmacht slaat m. i. op 't andere gedeelte van N. I. Opmerkelijk is 't verschil in terminologie „oostersche Archipel” in de Nota der Britsche gevolmachtigden bij 't tractaat van 1824 en „Oostersche zeeën” in Art. 3 al. 1, en „dit eiland” in Art. 9. Men had in Engeland zich gesteund op 't tractaat van 1818 door FARGUHAR den Resident van Malakka met den sultan gesloten. PALMERSTON had in 1841, onder mededeeling van 't genoemd tractaat der Ned. regeering verzocht zich op dien grond van verdere pogingen Siak te veroveren, te onthouden ²⁾. PALMERSTON twijfelde dan ook niet aan de geldigheid van dit tractaat, hoewel de G. van Singapoer die als a matter perhaps of

¹⁾ Memoir of the life and public services of sir Th. St. Raffles by his widow London Murray 1830. Na 'r opgewezen te hebben, dat men Atjeh niet missen kon in „the general line of policy,” dat Engeland 't wankel gezag van den Sultan schragen moest, uit vreeze, dat 't uit elkaar spatten zou en 'n menigte roofstaatjes uit de versnipperde deelen zouden groeien, zegt hij verder, dat men te verkrijgen streve „the cession of the port of Acheen and the farming of the import and export duties . . . by this means we should equally preserve the tranquillity of the country, prevent it from becoming a nest of pirates and cut off a vast source of illicit trade.”

Bladz. 106. Na vermeld te hebben, dat the British have not now an inch of ground to stand upon between the Cape of Good Hope and China.

²⁾ E. DE WAAL bladz. 39.

doubt beschouwde in verband met Art. 9 van 't tractaat van 1824. Ook de Ned. regeering achtte „'t onmogelijk het tractaat van 1818 als nog van kracht te erkennen.” PALMERSTON beweerde echter, dat Art. 9 in den toekomenden tijd gesteld slechts voor de toekomst binden kon. Naar de letter had hij gelijk. In dat Art. werd eene bezitting 't fort Marlborough d. i. Benkoelen overgedragen. Men dacht — 't ligt voor de hand — bij 't verbod tractaten te sluiten enz. aan die bezittingen waar vermeende of werkelijke rechten bleven bestaan of overgedragen werden. Aan de onafhankelijke staten schijnt niet gedacht. Immers 't tractaat van 1841 werd niet overgelegd, wel dat met Atjeh. De heer DE STURLER beweert in zijne dissertatie bladz. 236 't tegendeel maar deze beweeing wordt niet gesteund door 't stilzwijgen van Mr. SMULDERS dissertatie bladz. 60, waar wel gemeld wordt, dat N°. 2 der ondergeschikte punten bij de bespreking van 't concept-tractaat op 1 Febr. de vernietiging van 't verdrag met den vorst van Acheen door RAFFLES in 1819 aangegaan, inhield, maar over 't tractaat van 1818 geen woord te vinden is, zij wordt weersproken door den heer DE WAAL ¹⁾). Van Atjeh is in de Nota met evenvele woorden de rede. Men noeme dat 'n ommissie, 'n contradictie en bewere, dat de geest van 't tractaat met eene uitlegging in bovenbedoelden zin strijdt, de woorden van 't Art. zijn

Bladz. 107. An establishment of these kind once formed would soon maintain a succesful rivalry with the Dutch, who would be obliged either to adopt a liberal system of free trade or compelled to see the trade collected under the British flag.

¹⁾ Bladz. 39. Immers kon Palmerston bezwaarlijk 'n tractaat in 1841 mededeelen, dat reeds in 1824 bekend was. Dat RAFFLES 't tractaat zou gesloten hebben, is, dunkt me, eveneens 'n vergissing.

stellig en dan worde vooral bij tractaten den voet niet gezet op 't glibberig pad der interpretatie ¹⁾. In 't tractaat van 1819 waren bovendien sommige bepalingen onvereinigbaar met de door de Brit. gevorm. geavoueerde verklaring in de Nota der Ned. onderhandelaren nl., dat zij met in achtne-
 ming van Atjeh's integriteit „de betrekkingen met dat rijk in dier voege zouden regelen enz.” Hier was men 't dus volkomen eens, dat Engeland afzag van alle inmenging in de aangelegenheden van Atjeh ²⁾. En wat de heer DE WAAL ³⁾ ons in uittreksel mededeelt uit 't tractaat van 1818 „the sultan shall not renew any obsolete and interrupted treaties with other nations, public bodies or individuals, which may in any degree tend to exclude or obstruct the trade of British subjects, who further shall not be burdered with any impositions or duties not levied on the subjects of other States,” was wel geheel tegen Ned. gekeerd, den eenigen staat, die „obsolete of interrupted treaties” met Siak had, maar bevatte 'tzelfde beginsel als Artt. 1 en 3 ⁴⁾ van 't tractaat van 1824. De bovenstaande argumen-

¹⁾ Men zie 't antwoord van PALM. aan the Glasgow East India Association hierboven.

Vergelijk ook de woorden van CANN. in 't Eng. parl.: as all titles in the East are not of a very accurate and defined nature, en de gronden waarop Ned. zijn recht steunde. nl.: de oude aanspraken, van de Comp. afkomstig en de latere verdragen.

²⁾ Zie 't tractaat bij SMULDERS, Bijlage C.

Ook was 'r collisie met Art. 3, en Art. IV van 't tractaat van 1819 stond lijnrecht tegenover Art. 9 van 't tractaat van 1824. Volgens Art. 9 toch was 't Engeland verboden enig kantoor op Sumatra te vestigen en Art. IV (tract. met Atjeh) gaf der Brit. reg. de vergunning steeds 'n geaccrediteerden agent in Atjeh te hebben.

³⁾ Bladz. 39.

⁴⁾ Art. III. De Hooge contract. part. beloven, dat geen tract. . . . , enig artikel behelzen zal, strekkende, hetzij rechtstreeks, hetzij door oplegging van ongelijke regten, om den koophandel der andere Partij. . . . uit te sluiten, en, dat, bijaldien in eene der thans aan weerskanten bestaande overeenkomsten, enig art. met die

ten verliezen alle beteekenis zoodra wordt aangenomen, dat in 1824 bedoeld was: de grenzen vast te stellen binnen welke iedere partij bij uitsluiting zijn heerschappij zou uitoefenen. Maar hierin waren de Britsche staatslieden volstrekt niet eenstemmig ¹⁾. Maar de ware zijde van de quaestie moet gezocht worden in onze — als de heer DE WAAL 't uitdrukte — katoen onze gansche Ind. handelspolitiek. Want zoodra wij gekomen zijn met liberale beginselen heeft Engeland ons de hand gereikt. En wij van onze zijde konden te minder bezwaar hebben met Engeland samen te gaan, nu, volgens de toezegging der regeering 'n geheele afschaffing van 't differentieel recht in aantocht was. Dat na de verklaring van Lord ABERDEEN in 1846 en na al 't gebeurde, men 'r toe overging 'n tractaat te sluiten, waardoor aan de recente en saillante bezwaren in de toepassing van 't tractaat van 1824 werd tegemoet gekomen, daartegen viel — dunkt me — niets in te brengen. Dat Engeland withdraws — om van alle etymologische waaghalzerij vrij te blijven — de vertoogen enz., was, hoe men ook denken moge over Engeland's recht, ons 'n wezenlijk voordeel.

Art. II. *De onderdanen van hare Britsche Majesteit zullen binnen het rijk van Siak Srie Indrapoera en onderhoorig-*

bedoeling is opgenomen geworden, zoodanig art.... buiten effect gesteld zal worden.

Argumentum a contrario dan worden niet strijdige bepalingen in de bestaande overeenkomsten niet buiten effect gesteld.

¹⁾ Opmerkelijk zijn in de M. v. T. bladz. 1639 de woorden van onze regeering. Allerminst voorzeker zal men 't groot gewicht kunnen miskennen, dat het beginsel van vermindering of opheffing van gemengde heerschappij.... waaraan voor N. I. zooveel belang is te hechten — alsnu voor Sumatra meer uitdrukkelijk wordt gehuldigd.

heden de voordeelen genieten, die de wet aan de Nederlandsche en Nederlandsch-Indische onderdanen toekent.

De behandeling van Britsche onderdanen in gezegd Rijk, op gelijken voet met Nederlandsche en Nederlandsch-Indische onderdanen, zal geene verandering brengen in de onderscheiding, aangenomen bij de Nederlandsch-Indische wetten en verordeningen tusschen personen van Westersche en personen van Oostersche herkomst.

Art. II ¹⁾. De toekenning van rechten in dit Artikel en de Artt. III en IV bij tractaat werd in de kamer bedenkelijk geacht ²⁾. Men zou dan ook aan de onderdanen waarmede tractaten waren gesloten tot toelating op den voet der meest begunstigde Natie dezelfde rechten moeten toekennen. Men kwam op tegen de herhaling in Artt. III, IV en V van 't geen reeds gezegd was in Art. II. Indien altans geen beperking was bedoeld ³⁾. 'T verband tusschen deze Artt. was niet recht duidelijk. Dit art. kwam niet in 't tractaat betreffend de kust voor ⁴⁾. Men vreesde, en hiertoe moveerde de meening, dat er van beperking sprake was van

¹⁾ Bezield door den geest van purisme, die 't voorloopig verslag kenmerkt, kon men 't ook hier niet eens worden met de vertaling van 't Eng.: the subjects.... shall enjoy the benefits of the law enjoyed etc. door 't Holl.: de voordeelen, die de wet aan.... toekent." Men zou 't beter gevonden hebben, indien de uitdrukking gelijkheid voor de wet of iets dergelijks gebruikt was.

²⁾ Zie V. versl. v. d. Comm. v. R. en de mondelinge inlichtingen des Ministers bladz. 1788, 1794.

³⁾ Dit zag op 't in de M. v. T. gezegde, dat de gelijkstelling van Britsche en Britsch Ind. onderdanen voor de wet, geen inbreuk zou maken op de verordeningen in N. I. geldend.

⁴⁾ Art. III en IV wel en Art. V niet. De Comm. reeds scheen onder den indruk te zijn van de equivalenten-manie.

't voorrecht bij Artt. III en IV toegekend en men bij personen van Oostersche afkomst ook aan Chinezen ¹⁾ had gedacht, dat moeielijkheden daarvan zouden ondervonden worden.

Op de eerste bedenking antwoordde de Reg. (M. v. B. pag. 1824) „dat 't wel van zelf sprak, dat aanspraak op gelijkstelling met de meest begunstigde Natie 't gesteld gevolg omtrent de toelating kon hebben. Maar où est le mal. Alleen 'n bekrompen politiek kon iets tegen dergelijke toelating hebben, „'t vond dan ook bij vele leden geen bezwaar, om” enz. V. Versl. Comm. v. R.

Trouwens volgens 't met Siak gesloten tractaat — zie boven — was de toelating en vestiging van Europeanen en Oostersche vreemdelingen, met verlof van 't Goev. mogelijk. 'R werd dus niets nieuws bepaald ²⁾. Tegen de vijfde bedenking voerde de Min. aan, dat b. v. 'n Chinees zich, wat betrof Just. en Policie of de verordening van onder zijn eigen hoofden gesteld te kunnen worden, niet op de hoedanigheid van Britsch onderdaan zou kunnen beroepen. Dat 't K. B. van 1861, waarbij nog onderscheid werd gemaakt tusschen Nederlanders en niet Nederlanders, in S. Oostk. niet kon toegepast worden is duidelijk. De Min. van Kol. gaf echter te kennen, dat 'n nieuwe regeling onderhanden was ³⁾. 'N vraag doet zich voor: Is 'r

¹⁾ In Singapoer en P. Pinang waren de Chinezen Britsche onderdanen. Men dacht aan de moeielijkheden in 1864 ondervonden, ten gevolge van 't vermoorden van eenige Chinezen te Paneh.

²⁾ Zie bladz. 1792 v. Verslag.

³⁾ Deze kwam ook spoedig bij K. B. van 1872.

'T onderscheid tusschen Ned. en niet Ned. werd hierin opgeheven.

wezentlijk onderscheid door de terminologie van Art. II. Waarom alleen van Britsche onderdanen gesproken, terwijl daartegenover staat: Nederlandsche en Ned. Ind. onderdanen. Heeft men alleen aan Engelschen en de Chinezen van Singapoer en P. Pinang, gedacht. De bewoordingen zijn niet vrij van onduidelijkheid. Maar de bedoeling zal wel geweest zijn, in verband met al. 2: de gelijkheid voor de wet van Britsche en Ned. onderdanen naar de onderscheidingen in de N. I. wetgeving aangenomen tusschen Europeanen en met hen gelijkgestelden en Inlanders en met hen gelijkgestelden ¹⁾. Nu rijst nog 'n vraag ook door de Comm. v. R. gedaan, of Oostersche vreemdelingen in casu Chinezen, Britsche onderdanen zijnde, in Ned. Indie zouden worden toegelaten op den voet van Europeanen. Wij komen, hierop bij Art. IV terug.

Art. III. *De onderdanen van Hare Britsche Majesteit, Britsche schepen en goederen door Britsche schepen in- of nitgevoerd, zullen in het Rijk van Siak Srie Indrapoera en onderhoorigheden op gelijken voet behandeld worden met Nederlandsche en Nederlandsch-Indische onderdanen, schepen en goederen, ten opzichte van alles wat betreft handel, scheepvaart, in- of uitgaande regten, plaatselijke belastingen, han-*

¹⁾ Art. 109 R. R.

In de M. v. B. bladz. 1824 wordt 't onderscheid tusschen personen van O. en W. herkomst in N. I. 'n algemeen beginsel van wetgeving genoemd, dat niet uit 't oog verloren mocht worden.

Wat betrof de personen staande onder „the protection” van de voormalige Brit. O. I. C. daarbij had men zich slechts af te vragen wat men van Ned. standpunt onder Britsche onderdanen had te verstaan. Zie Nota der Min. Bijlagen 1870/71, bladz. 1859.

delsbelastingen, verbodsbepalingen, heffingen, pakhuisregten, premien en teruggave van regten, zonder eenig onderscheid, wat betreft de respectieve vlaggen, onder welke geoorloofde handelsartikelen mogen worden in- of uitgevoerd of wat betreft de plaats van oorsprong, vertrek of bestemming.

De behandeling van Britsche schepen in het Rijk van Siak Srie Indrapoera en onderhoorigheden, op gelijken voet met Nederlandsche en Nederlandsch-Indische schepen, in overeenstemming zijnde met de overeenkomst van 27 Maart 1851, brengt geene verandering hoegenaamd in de toepassingen van de bepalingen dier overeenkomst mede.

Art. III. Hiertegen braecht 't v. verslag in, dat de beslissing der kamer bij de aanstaande herziening der wet, houdende vaststelling der tarieven van in-, uit- en doorvoer, werd geprejudicieerd. Terwijl de afschaffing van 't differentieel tarief niet meer in thesi was en de regeering 'n herziening van de wet van 1865 in dien zin had toegezegd, is de beteekenis dezer opmerking niet goed te vatten. De M. v. A. constateerde met genoegen, dat bovengenoemd bezwaar slechts door enkele leden was geopperd en van andere zijden bestreden en verwees naar Art. 5 der wet van 1865. In dit Art. III werd verder gesanctioneerd 'tgeen door VERSTOLK in den tijd, bijwijze van concessie, was beloofd en dat 'n wijziging daarstelde van Art. 2 van 't traactaat van 1824. De voorrechten aan de vlag verzekerd, werden eveneens uitgestrekt tot de goederen. De restrictie in al. 2 bedoeld, heeft betrekking op 't beding in de additionele conventie van Maart 1861, Art. 3: dat de beide contracteerende partijen bevoegd waren, zoodra de voordeelen, wederzijds

verleend, door de scheepvaartwet van 8 Aug. 1850 en de Parlementsacte van VICTORIA door eenigerlei wettelijke bepaling opgeheven wierden, deze conventie te doen ophouden van kracht te zijn ¹⁾).

Art. IV. *Britsche onderdanen zullen, mits zij zich onderwerpen aan de wetten en verordeningen van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, in gezegd Rijk en deszelfs onderhoorigheden op denzelfden voet behandeld worden als Nederlandsche en Nederlandsch-Indische onderdanen, met betrekking tot het regt om zich derwaarts te begeven, of om daarin te reizen of om zich aldaar te vestigen, of om voortdurend of tijdelijk daarbinnen huizen, fabrieken, pakhuizen, winkels en gebouwen te bezitten, welke noodig mogten zijn voor het doel van hun verblijf of van hunnen handel, hetzij in het groot, hetzij in het klein, gedreven in persoon of wel door die agenten, welke zij mochten gelieven te bezigen.*

Art. IV. Dit artikel is 'n toepassing van 't in Art. 2 uitgedrukte beginsel: gelijkheid voor de wet met Ned. en N. I. onderdanen en met dezelfde restrictie. 'T scheen der Comm. v. R. bedenkelijk van de keuze of toestemming der Britsche onderdanen te doen afhangen, of zij zich al dan niet zouden onderwerpen aan de wetten en verordeningen van 't N. I. Gouvernement. De Min. achte deze bedenking door sommigen geopperd, ongegrond. M. i. te recht. Zooals de zin daar staat is 'r moeielijk iets anders uit te lezen dan 'n voorwaarde: indien gij u onderwerpt aan onzen

¹⁾ LAGERMANS N°. 256.

wetten, waarborgen wij u ook de voordeelen. 'T is zoo'n verscherping, 'n precidering als men wil van Art. I. 'T bezwaar van andere leden, dat 't te ver ging de voordeelen in Art. 4 genoemd, ook aan Agenten te verleen, heeft de Reg. zeer juist beantwoord: dat indien 't tegendeel was bepaald, dit slechts toegeschreven zou kunnen worden aan 'n uiterst onvrijgeveige bejegening van den Britschen handel, sedert lang niet meer passende in 't aangenomen stelsel van bestuur. Hoe de Comm. v. R. van oordeel kon zijn, dat de uitzondering bij besluit van den G. G. van 21 Sept. 1866 (Ind. St. N°. 101), ten opzichte der verplichte samenwoning in afzonderlijke wijken voor de vreemde oosterlingen in de Resid. Riouw en onderhoorigheden dus ook op Sumatra's Oostkust, 't voorbehoud ¹⁾ in Art. I, al. 2 en Art. 4 van zijne waarde deed verliezen, valt slechts te gissen. In andere opzichten vindt 't beginsel immers overvloedige toepassing ²⁾. „'N ander der leden — van de Comm. v. R. — herinnerde Art. 12 van het tractaat met Siak van 1858, volgens hetwelk daar geene gronden mocht worden verhuurd aan of in bezit genomen worden door niet inheemsche onderdanen dan met voorweten van het Ned. Ind. Gouvernement ³⁾, 'twelk zich daaromtrent 'n regeling had voorbehouden. Dat zoodanige regeling tot stand is gekomen is mij niet bekend. De Min. wees 'r op, dat van geen collisie sprake kon zijn,

¹⁾ Daar volgens de M. v. A. dit voorbehoud niet zonder voorafgegane ophelderingen aan den Brit. gezant in 't tractaat was opgenomen, moet men 't er voor houden, dat anen omtrent strekking en omvang 't van weerszijden eens was geworden.

²⁾ Zie ook M. v. A.

³⁾ Zie boven 't tractaat.

daar 't artikel slechts etablissementen enz. tot 't drijven van handel bedoelde en dus het bezit van gronden voor ondernemingen van landbouw uitsloot. Dit gold evenzeer voor Nederlanders en Ned. Ind. onderdanen als voor anderen. Hoe men naar aanleiding daarvan opmerken kon, dat dan de ware beteekenis van Art. 5 van 't tractaat moeielijk te begripen viel, is onverklaarbaar. Thans blijft nog over de vraag hierboven gedaan. 'T geldt Art. II van de ordonn. van Juni 1866 (Ind. St. N°. 56), waarbij de bepalingen van de ordonnantie zelve niet toepasselijk verklaard worden op die oostersche vreemdelingen, die toegelaten worden op den voet der meestbegunstigde Natie en daarvoor verwijst naar 't K. B. van 27 Oct. 1860 (Ind. St. 1861, N°. 40) en de ordonnantie ter uitvoering (ingevolge Art. 105 R. R.) opgenomen in St. 1861, N°. 41. De minister meende de bovenbedoelde vraag ontkennend te moeten beantwoorden. Volgens hem konden die Chinezen zich op dat oogenblik vrijelijk in Siak bewegen, 'tgeen door een der leden werd betwijfeld met 't oog op de verdragen met Inl. vorsten gesloten. Volgens 't tractaat met Siak, was 't verlof van 't G. noodig voor de toelating van vreemde oosterlingen. Van vrijelijk bewegen kon dus in dezen zin geen sprake zijn. Ik zou geneigd zijn de conjecture te maken, dat de Min. zich vergistte met de ordonn. van 't zelfde jaar te vinden in 't Ind. St. N°. 101. De ord. onderscheidt: oostersche vreemdelingen niet ingezetenen van den Ind. Archipel en, die onderdanen zijn van Natiën waarmee tractaten gesloten werden tot toelating, op den voet der meestbegunstigde Natie. De quaestie hangt af van 'tgeen onder ingezetenen wordt verstaan. In den zin der ord. zijn 't die 'n bewijs van toelating verkregen heb-

ben. Onder ingezetenen begrijpt ons I. St. R. evenwel ook de inboorlingen des lands, d. z. allen, die in Indië geboren zijn ¹⁾. Houdt men zich aan de eerste omschrijving, en ze is stellig de meest logiesche, dan vallen de Chinezen enz. van Singapoer en Poeloe Pinang, Britsche onderdanen zijnde, er buiten en geldt voor hen Art. 11 niet.

Art. V. Britsche onderdanen zullen in het Rijk van Siak Srie Indrapoera met betrekking tot hunne personen of goederen of met betrekking tot hunne paspoorten, vergunningen tot verblijf of vestiging of met betrekking tot hunne schepen, van welke haven of plaats deze mogten aankomen, of welke ook de plaats hunner bestemming zij, of met betrekking tot hunnen handel of hunne nijverheid, niet onderworpen zijn aan eenige heffingen, hetzij van plaatselijken, hetzij van algemeenen aard, of aan belastingen of verpligtingen van welken aard ook, buiten of grooter dan die, welke zijn of mogten worden opgelegd aan Nederlandsche of Nederlandsch-Indische onderdanen of schepen.

Art. V bevat 'n resumé van de rechten en voordeelen aan Britsche onderdanen verzekerd en in de overige Artt. verspreid. 'R wordt nog eens herhaald wat reeds de additioneele conventie van 2 April 1851 toestond, volkomen gelijkstelling, zoowel voor den rechtstreekschen vaart als voor den indirecten enz. der beide vlaggen, onderdanen en goederen. De kustvaart (cabotage) was evenwel hieronder niet begrepen (zie boven bladz. 16).

¹⁾ DE LOUÏER, bladz. 26. R. R. Art. 105, 106.

Art. VI. *Het grondgebied van het Rijk van Siak Srie Indrapoera en onderhoorigheden wordt geacht te bestaan uit de landstreken en eilanden, omschreven in het II^{de} artikel van het tractaat, gesloten tusschen het Nederlandsch-Indisch Gouvernement en Gouvernement van Siak, op den 1sten Februarij 1858.*

Art. VI geeft 'n omschrijving van 't gebied, dat verstaan werd onder 't rijk van Siak Srie Indrapoera en onderhoorigheden. 'T Art. II van 't tractaat van 1 Februari 1858 was hier woordelijk nagevolgd. Dat de begrenzing maar globaal was en er van geen mathematische omtrekken — zelfs niet bij benadering — sprake kon zijn, laat zich denken. 'N dergelijke herhaling was evenwel noodzakelijk, omdat moest uitgemaakt zijn — in 'n onaantastbaar stuk — binnen welke grenzen 't onderhavige tractaat gelden zou.

Ik behandel nog eens opzettelijk 'n opmerking in 't voorloopig verslag, schoon boven daaromtrent reeds 't een en ander is gezegd, omdat in 't eindverslag daarop nog eens is teruggekomen met de bijvoeging, dat de Minister 't antwoord zou zijn schuldig gebleven. Ze betrof de vraag of de onderdanen van andere mogendheden, met welke tractaten op den voet der meest begunstigde Natie gesloten waren Franschen, Duitschers, Italianen enz. op gelijke wijze in Siak en onderhoorigheden moesten worden toegelaten en dat men vreesde, dat daardoor 't recht van uitzetting voortvloeiende uit Art. 105 R. R. zou worden opgeheven.

De minister had gemeend die gevolgen niet te kunnen betwisten, maar zag daarin geen gevaar. Terecht. De bedoeling der Comm. kan geene andere zijn geweest dan op

te komen tegen de vrijgevege bepalingen van toelating en dat dit geen gebrek was moet gereedelijk worden toegegeven.

Art. VII. Al de bepalingen van de tegenwoordige overeenkomst zullen van toepassing zijn op elken inlandschen staat van Sumatra, buiten het Rijk van Siak Srie Indrapoera en onderhoorigheden, die hierna, door middel van tractaten, gelijk aan dat van 1 Februari 1851, of anderzins, afhankelijk mogt worden van de kroon der Nederlanden.

Art. VII. De Comm. had samensmelting van dit Art. met Art. I gewenscht en een gelijke vrijheid van uitbreiding met opzicht tot de overige onafhankelijke Inl. Staten op Sumatra. Ook op dit punt was, volgens 't eindverslag, de Min. 't antwoord schuldig gebleven. De Min. had zich deswege 'n nader onderzoek voorbehouden. Als onafhankelijke Staten noemde men behalve Atjeh, de Ballaklanden, Kampar, Kwantan en Korintji. Minder begeerig dan de Comm. had de Reg. 't uitbreiden van ons gezag slechts als mogelijkheid ondersteld en voor dat geval zich van de onzijdigheid van 't Britsche rijk verzekerd door de toezegging, dat bij zoodanige eventualiteit, voor de belangen der Britsche onderdanen zou gezorgd worden. Na de bekende verklaring van ABERDEEN was dat voldoende.

Als anderzins: door de vreedzame annexatie onzer orde en welvaartbrengende bemoeiingen zijn langzamerhand in den tegenwoordigen tijd verscheidene aan de Kwantan liggende landschappen, sommige Battaklanden enz. onder ons gezag gebracht, zonder dat van Britsche zijde eenigerlei moeielijkheid is ondervonden.

Ook in dit Art. vond de vertaling geen genade. Similar

omvatte minder dan gelijk en ware beter door dergelijke overgezet ¹⁾).

Zeer juist stelt de M. v. B. in 't licht, dat 'r te onderscheiden is tusschen eigenlijke Inl. Staten en stammen, wier toestand en verblijfplaats vrij onzeker zijn en die, voor zooveel zij zich in, of in de nabuurschap van rijken als Siak ophouden, eventueel van zelve met de bevolking van zoodanige Rijken op gelijken voet zullen te stellen zijn ²⁾).

Gedreven door de begripsverwarring der oppositie, vroeg de Comm. in den waan, dat 't Siaktractaat en 't tractaat betreffend de kust van Guinea elkaars equivalenten waren, den Min. „waarom 't vooropgestelde beginsel, dat tegen alle gemengde heerschappij gericht is niet in toepassing gebracht door 'n toevoeging aan 't tractaat, dat Engeland afzag van alle ver-
toogen tegen de Soevereiniteit van den Koning der Nederlanden over al de eilanden van den Ind. Archipel, waar die Soevereiniteit reeds nu voor een gedeelte gevestigd was. Met deze hybride en „tegenover de geschiedenis zonderlinge redaktie” bedoelde men klaarblijkelijk Borneo ³⁾. Van eenige verbin-
tenis door Engeland ter zake aan te gaan is geen sprake geweest ⁴⁾. 'N dergelijke eisch ware ook m. i. onstaatkundig.

Art. VIII. *De tegenwoordige overeenkomst zal worden be-*

¹⁾ Aangezien dit tractaat 't eerst in de Engelsche taal opgesteld en later in 't Ned. vertaald werd, zou eigenaardig de Eng. text als de officieele gegolden hebben.

²⁾ Men had de Regeering verweten, dat zij te uitsluitend op één landschap 't oog gevestigd had.

³⁾ Door den heer ELOUT werd in zijne bijdragen van 1863 reeds voorgestaan, dat Engeland zon afzien van 't beweren, dat het recht had tot vestiging op Borneo of elders in den Ind. Archipel, E. DE WAAL bladz. 72.

⁴⁾ E. DE WAAL, bladz. 73.

krachtigd binnen den kortst mogelijken tijd; zij zal zonder kracht of gevolg blijven, tot dat zij voor zooveel noodig, de goedkeuring der Staten-Generaal zal erlangd hebben.

Art. VIII. Voor zooveel noodig . . . 'n gevolg van de grondwettelijke bepaling, dat verdragen, welke eenige bepaling of verandering, wettelijke rechten betreffende, inhouden, door den koning niet mogen worden bekrachtigd, dan na goedkeuring door de Staten Generaal, G. W. Art. 57.

De onderteekening geschiedde den 8 Sept. 1870.

(VERKLARING BEHOORENDE BIJ HET TRACTAAT VAN
8 SEPTEMBER 1870, QMTRENT SUMATRA I).

Na herhaalden aandrang van de Kamer zijn deze Nota's ten laatste gepubliceerd.

In proceeding to the signature of te convention between Her Britannic Majesty and Her Majesty the King of the Netherlands relative to the treatment of British subjects in the Kingdom of Siak Sree Indrapoora in the Island of Sumatra, the undersigned Plenipotentiary of Her Britannic Majesty has received her Majesty's commands to make the following Declaration in explanation of article VII of that convention.

Her Majesty considering the assurance which was required and given in the notes exchanged between the British and Netherlands Plenipotentiaries at the time of the signature of the treaty of March 17th 1824 concerning the protection to be given by the Netherland Government to the trade of Europeans in the Kingdom of Acheen, and admitting that His Majesty the King of the Netherlands, in order

to fulfil that task, may be obliged to extend the influence of the Netherlands over the aforesaid Kingdom, will not oppose the conclusion of any treaty which may bring that Kingdom into relations with the Netherlands similar to those entered into by the Sultan of Siak Sree Indrapoora by the treaty of february 1 1858 it being, however, distinctly understood, that, if the Kingdom of Acheen shall at any time become a dependency of the Crown of the Netherlands, the stipulations of the present convention shall be appicable to that Kingdom.

The undersigned is instructed at the same time to observe that he has no doubt that the Dutch Penipotentiaries will recognize that friendly spirit, which dictates this Declaration, and that they will, in return, give corresponding assurances as to the interpretation put by the Netherland Gouvernement upon article VII of the convention.

The undersigned further hopes, that the Dutch Plenipotentaries will have no objection to recording in their reply the assurance given by H Excell. the Minister of Foreign affairs, in the course of the discussions respective the convention, that it is the Government of the Netherlands to adopt, on the occasion of the approaching revision of the Tariff Law, and of the Regulations which govern the coasting trade in Netherland India, a system of commercial liberty of a nature to considerably extend and facilitate the relations between the Netherland Dominions and Great-Britain and her colonial Possessions.

The Hague, September 8, 1870.

(signed) E. A. J. HARRIS.

(VERKLARING, BEHOORENDE BIJ HET TRACTAAT VAN
8 SEPTEMBER 1870, OMTRENT SUMATRA II).

Les soussignés, Plénipotentiaires de Sa Majesté le Roi des Pays-Bas, au moment de signer la convention entre Sa Majesté la Reine de la Grande Bretagne et Sa Majesté le Roy des Pays-Bas concernant le traitement des sujets Britanniques dans le Royaume de Siak Sri Indrapoura, dans l'île de Sumatra, ont l'honneur, à ce dûment autorisés, de répondre par les déclarations suivantes aux déclarations de monsieur le Plénipotentiaire de Sa Majesté Britannique, relativement à la signification de l'article VII de la susdite convention.

Si Sa Majesté le Roy des Pays-Bas, pour l'accomplissement de la tâche, acceptée en 1824 par le Gouvernement des Pays-Bas, dans l'intérêt de la sécurité du commerce et de la navigation dans le Royaume d'Atchin, ou pour d'autres raisons, jugeait nécessaire, d'étendre son influence sur le dit Royaume et de placer l'Etat d'Atchin, sous la dépendance de la Couronne des Pays-Bas, les stipulations de la présente convention seront applicables au dit Etat.

Les soussignés, appréciant l'esprit amical qui a dicté les déclarations de monsieur le Plénipotentiaire Britannique, n'hésitent pas à déclarer d'une manière formelle, que d'après les intentions du Gouvernement des Pays-Bas l'article VII sera interprété dans la suite d'une sollicitude réelle pour le bien-être des États de Sumatra auxquels l'article fait allusion et pour les intérêts du commerce régulier des sujets Britanniques avec ces États.

Les soussignés, en outre, n'éprouvent aucune difficulté à déclarer, que le Gouvernement des Pays-Bas, animé du désir

sincère de se trouver de plus en plus en conformité de vues avec le Gouvernement Britannique pour tout ce qui regarde le commerce dans les Mers Asiatiques, se fera un devoir de mettre a profit les occasions qui se présenteront pour appliquer progressivement les principes libéraux, que les deux Gouvernements ont sanctionnés dans le Traité du 17 Mart 1824.

La Haye, le 8 September 1870.

(signé) ROEST VAN LIMBURG.

„ E. DE WAAL.

Men had 't eigenaardig gevonden, dat de restrictie met opzicht tot de integriteit van Atjeh bij Nota in 1824 verlangd en gegeven, eveneens in 1870 bij Nota werd teruggenomen. De kamer scheen minder ingenomen met deze wijze van zien en had liever in 't tractaat zelf deze concessie, als men wil, van Britsche zijde uitgedrukt. De bewoordingen van 't verslag ter plaatse maken op mij altans eenigszins den indruk van wantrouwen. Dat de reserve omtrent Atjeh verviel, was ontegenzeggelijk een triomf onzer staatslieden en pleit wel zeer voor de veranderde zienswijze van Engeland. Maar of 't voordeel geacht kan worden, mag sterk betwijfeld. De oorlog met Atjeh, die 't ons schonk, heeft terecht steeds weinig sympathie gevonden, en zal in de gevolgen nog wel meerdere teleurstellingen baren ¹⁾.

De Nota der Ned. Gevolm. constateert de vriendschappe-

¹⁾ Telkens staat mij voor den geest de waarschuwing, die ik vond op bladz. 397 van 't meer aangehaalde werk van RAFFLES en die ik wel als motto had willen plaatsen boven de oorlogsverklaring: „In a country like Acheen by military operations we have every thing to lose and nothing to gain.”

Ik meen wel te mogen verwijzen naar 't geen te lezen valt bij v. COEVERDEN „uit den loopbaan van een O. I. ambtenaar,” bladz. 191 en vlg. over annexatie op Sumatra.

lijke gezindheid van Engeland. Ik weet geen beteren weerslag te geven op den verderen inhoud dan door de aanhaling van de woorden van den Hoogleeraar VETH „Moge slechts in het veld dat ons de Voorzienigheid ter bearbeiding heeft aangewezen, onze ijver steeds aan onze grootsche roeping beantwoorden.”

De openbare beraadslaging die in de voormiddagzitting den 5 Juli aanving leverde geene nieuwe gezichtspunten op. De bezwaren tegen beweerde pressie en tegen 't niet voldoende equivalent werden herhaald. In de avondzitting van 7 Juli werd 't wetsontwerp met 36 tegen 28 stemmen verworpen. Ik erken, dat mij deze uitslag onverwacht toeschijnt. Hij verrastte mij. Immers 't bezwaar, dat men door de aanneming gehoorzamen zou aan 'n pressie van Engeland, verloor zijn gewicht door de goedkeuring van 't Guinea-tractaat. De kamer was in den waan gebleven, dat de connectie tusschen dit tractaat en dat van Siak door de Eng. reg. gesteld was. Tegen den inhoud is — de Min. v. K. constateerde 't met genoegen — zeer sporadies en niets van overwegend belang geopponeerd. Tegen 't Guinea-tractaat echter was men vrij algemeen, zelfs met epische kracht, te velde getrokken. De geheele houding der kamer duidde 'n parti pris aan, tegenover 't Siak-tractaat besliste afkeuring, tegenover dat omtrent Guinea instemming, altans in den grond, want de pathos daarover ten beste gegeven schijnt mij 'n eervolle retraite geweest te zijn. Trouwens bij 't eerste tractaat stonden gewichtige belangen op 't spel en had men 'r wellicht iets tegen, dat 't den schijn had als schonk Eng. goedkeuring aan 'n contract tusschen Ned. en zijn vassal.

§ 2.

TRACTAAT VAN 2 NOV. 1824.

Zijne Majesteit de Koning der Nederlanden en Hare Majesteit de Koningin van het Vereenigd Koninkrijk van Groot-Brittannie en Ierland, wenschende, in den geest van het tractaat van 17 Maart 1824, de vriendschappelijke verhouding tusschen de beide landen meer en meer te bevestigen, en daartoe ook in Hunne wederzijdsche betrekkingen op het eiland Sumatra alle aanleiding tot misverstand weg te nemen, zijn overeengekomen te dien einde eene Conventie te sluiten en hebben tot Hunne gevolmagtigden benoemd, te weten:

Zijne Majesteit de Koning der Nederlanden:

den heer JOSEPH HENDRIK ALFRED baron GERICKE VAN

His Majesty the King of the Netherlands and Her Majesty the Queen of the United Kingdom of Great-Britain and Ireland, being desirous to consolidate more and more, in the spirit of the treaty of 17 March 1824, the friendship between the two countries, and consequently also to remove all occasion of misunderstanding in their mutual relations on the Island of Sumatra, have agreed to conclude a Convention for that purpose, and have named as their Plenipotentiaries, that is to say:

His Majesty the King of the Netherlands:

Mr. JOSEPH LODEWIJK HENDRIK ALFRED baron GERICKE

HERWIJNEN, kommandeur der orde van den Nederlandschen Leeuw, ridder grootkruis der orde van de Eikenkroon van Luxemburg, enz., enz., Hoogstdezelfs Minister van Buitenlandsche Zaken; en

den heer PIETER PHILIP VAN BOSSE, kommandeur der orde van den Nederlandschen Leeuw, ridder grootkruis der orde van de Eikenkroon van Luxemburg, enz., enz., Hoogstdezelfs Minister van Kolonien; en

Hare Majesteit de Koningin van het Vereenigd Koninkrijk van Groot-Brittannie en Ierland:

den achtbaren EDWARD ALFRED JOHN HARRIS, vice-admiraal, lid van de zeer eervolle orde van het Bad, buitengewoon gezant en gevolmachtigd Minister van Hare Britsche Majesteit bij Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden;

VAN HERWIJNEN, Commander of the Order of the Netherland Lion, Knight Grandcross of the Order of the Oaken Crown of Luxemburg, etc., etc., His Minister of Foreign Affairs; and

Mr. PIETER PHILIP VAN BOSSE, Commander of the Order of the Netherland Lion, Knight Grandcross of the order of the Oaken Crown of Luxemburg, etc., etc., His Minister for the Colonies; and

Her Majesty the Queen of the United Kingdom of Great Britain and Ireland:

the Honourable EDWARD ALFRED JOHN HARRIS, vice-admiral, companion of the most honourable Order of the Bath, Her Britannic Majesty's Envoy Extraordinary and Minister Plenipotentiary to His Majesty the King of the Netherlands;

die, na elkander hunne wederzijdsche volmagten, welke in goeden en behoorlijken vorm zijn bevonden, te hebben medegedeeld, omtrent de volgende artikelen zijn overeengekomen en deze hebben vastgesteld:

ARTIKEL I.

Hare Britsche Majesteit ziet af van alle vertoogen tegen de uitbreiding van het Nederlandsch gezag in eenig gedeelte van het eiland Sumatra, en mitsdien van het voorbehoud in dit opzigt voorkomende in de nota's door de Nederlandsche en Britsche volmagtigden uitgewisseld bij het sluiten van het tractaat van 17 Maart 1824.

ARTIKEL II.

Zijne Majesteit de Koning der Nederlanden verklaart, dat binnen het Rijk van Siak-Srie-Indrapoera en onderhoorigheden, zoo als het omschreven is in het contract

who, after having communicated to each other their respective full powers, found in good and due form, have agreed upon and concluded the following articles:

ARTICLE I.

Her Britannic Majesty desists from all objections against the extension of the Netherland dominion in any part of the island of Sumatra and consequently from the reserve in that respect contained in the notes exchanged by the Netherland and British Plenipotentiaries at the conclusion of the treaty of 17 March 1824.

ARTICLE II.

His Majesty the King of the Netherlands declares, that in the Kingdom of Siak-Sree-Indrapoora and its dependencies, at it is defined in the compact concluded by the

op den 1sten Februarij 1858 door het Nederlandsch-Indisch Bestuur met dat Rijk gesloten, de handel van Britsche onderdanen en de Britsche scheepvaart bij voortduring zullen genieten al de regten en voordeelen, welke aldaar aan den handel van Nederlandsche onderdanen en aan de Nederlandsche scheepvaart verleend zijn of mogten worden; en dat, voorts, dezelfde gelijkstelling van den handel van Britsche onderdanen en de Britsche scheepvaart zal verleend worden in elken anderen inlandschen Staat van het eiland Sumatra, welke hierna van de Kroon der Nederlanden afhankelijk mogt worden; behoudens altijd de verplichting der Britsche onderdanen om zich te gedragen naar de wetten en regelingen van het Nederlandsch Bestuur.

ARTIKEL III.

De bepalingen van het voorgaand artikel zullen geene

Netherland-Indian Government with that Kingdom on the 1st of February 1858, the trade of British subjects and the British navigation shall continue to enjoy all the rights and advantages, that are or may be granted there to the trade of Netherland subjects and to the Netherland navigation, and further, that the same assimilation shall be granted to the trade of British subjects and to the British navigation in any other native State of the island of Sumatra, that may hereafter become dependent on the Crown of the Netherlands; provided always that British subjects conform themselves to the laws and regulations of the Netherland Government.

ARTICLE III.

The stipulations of the preceding article shall not inter-

verandering brengen in de onderscheiding aangenomen bij de Nederlandsch-Indische wetten en regelingen tusschen personen van Westersche en personen van Oostersche herkomst, noch in de toepassing der bepalingen van de overeenkomst van 27 Maart 1851.

ARTIKEL IV.

De tegenwoordige overeenkomst zal worden bekrachtigd binnen den kortst mogelijken tijd; zij zal zonder kracht of gevolg blijven tot dat zij, voor zooveel noodig, de goedkeuring der Staten-Generaal zal erlangd hebben.

Ten blijke waarvan de wederzijdsche gevolmagtigden haar hebben onderteekend en met hun wapen bezegeld.

Gedaan te 's Gravenhage den tweeden dag van Novem-

fere with the distinction established by the Netherland-Indian laws and regulations between individuals of Western and individuals of Eastern extraction nor with the application of the stipulations of the convention of 27 March 1851.

ARTICLE IV.

The present convention shall be ratified as soon as possible, and shall remain without force or effect, until it has received, as far, as shall be required, the approval of the States-General.

In witness whereof the respective Plenipotentiaries have signed the same, and have affixed thereto the seal of their arms.

Done at the Hague the second day of November in

ber in het jaar duizend acht
honderd een en zeventig.

the year of our Lord one
thousand eight hundred and
seventy-one.

(get.) L. GERICKE, *L. S.*

(s.) L. GERICKE, *L. S.*

„ VAN BOSSE, *L. S.*

„ VAN BOSSE, *L. S.*

„ E. A. J. HARRIS, *L. S.*

„ E. A. J. HARRIS, *L. S.*

Reeds den 21sten November 1871 werd 'n nieuwe conventie der kamer aangeboden ¹⁾. 'N voldingend bewijs reeds van de bereidwilligheid, waarmede de Britsche gevolmachtigde was tegemoet gekomen aan de bezwaren der kamer en 'n blijk van de oprechtè begeerte aan gene zijde van 't kanaal, de vriendschapsbanden nauwer aan te halen en 'n steen des aanstoots sedert jaren uit den weg te ruimen. Herhaaldelijk is door de Min, daarop gewezen. In 't eindverslag ²⁾ der Comm. v. R. „legden verre de meeste leden ingenomenheid met dit nieuwe tractaat aan den dag.”

Bij 'n vergelijking met 't afgestemde tractaat van 8 September 1870 valt in 't oog, dat in verschillende deelen belangrijke veranderingen ³⁾ zijn aangebracht. Op sommige punten is, wat 't wezen der zaak betreft, 'tzelfde geleverd. De koninklijke boodschap ⁴⁾ dit tractaat vergezellende

¹⁾ Gevolmachtigden waren dezerzijds weder de beide M. M. van koloniën en Buitenl. zaken.

²⁾ Men was van de gewone orde afgeweken en had onmiddellijk 'n eindverslag uitgebracht. Zie de overweging hiertoe in bijlagen 1871/72 bladz. 919.

³⁾ De Reg. verklaarde in de M. v. T. de bezwaren, die de kamer terughielden van de goedkeuring van 't tractaat met zorg overwogen te hebben.

⁴⁾ Wij bieden U ter overweging aan een ontwerp van wet strekkende tot goedkeuring van sommige bepalingen eener overeenkomst tusschen Ned. en Groot Britt. betreffende Sumatra.

verschilt geheel van hare voorgangster. Daarmee was dan 't bezwaar der Volksvertegenwoordiging opgeheven, dat men de sanctie van Engeland noodig zou hebben voor 'n tractaat, onzerzijds met 'n Inlandschen Staat gesloten, waarin die mogendheid niet eens partij was geweest ¹⁾). Maar bovendien was niet meer van Siak en onderhoorigheden alleen de rede. 'T betrof thans gansch Sumatra. In zooverre was 'r dus belangrijk verschil.

Van sommige bepalingen.... alleen voor Art. 2 van 't 4 artikelig tractaat werd goedkeuring verzocht. Hieronder meer.

In de préambule werd verwezen naar 't tractaat van 1824 en als punt van uitgang genoemd: de wensch alle aanleiding tot misverstand te voorkomen, in de wederzijdsche betrekkingen op 't eiland Sumatra. Men ging dus verder dan in 't tractaat van 1870 waar slechts sprake was van ambtenaren ²⁾ enz., omtrent de uitlegging van 't tractaat met den Sultan van Siak Srie Indrapoera.

Art. I. Hare Britsche Majesteit ziet af van alle vertoogen tegen de uitbreiding van het Nederlandsch gezag in eenig gedeelte van het eiland Sumatra, en mitsdien van het voorbehoud in dit opzicht voorkomende in de nota's door de Nederlandsche en Britsche gevolmagtigden uitgewisseld bij het sluiten van het tractaat van 17 Maart 1824.

Art. I. Al dadelijk wordt opgemerkt, dat 't der kamer zoozeer mishagende withdraws vervangen is door „desists.”

¹⁾ Zie 't Eindverslag bladz. 918.

²⁾ Ambtenaren, autoriteiten en onderdanen, 'n eigenaardige verscheidenheid en overeenkomst met de préambule van 't tractaat van 1824.

Dit is de letterlijke vertaling van „ziet af” en omvat dus naar de interpretatie der kamer 't verleden en toekomstende d. i. heeft evenzeer betrekking op gedane vertoogen als 't voor 't vervolg vertoogen vóórkomt. Maar terwijl Art. I in verband met Art. VII van de conventie van 8 Sept. 1870, de bedenkingen van Britsche zijde tegen 't verdrag met Siak — en de vestiging onzer Soevereiniteit aldaar — geopperd, terugneemt en de uitbreiding over andere Staten van Sumatra — hoe ook — van ons gezag niet belet, indien maar daarbij gelijke zorg voor de belangen van Britsche onderdanen wordt gedragen, verklaart dit Art., dat hare Britsche Majesteit niets zal inbrengen tegen onze uitbreiding over geheel Sumatra zonder meer. 'T terugnemen der reserve omtrent Atjeh in de Britsche Nota 't tractaat van 1870 vergezellende, geschiedt hier in 't tractaat zelf.

Bezielde 'n zekere prophetische blik de volksvertegenwoordiging toen zij in 't eindverslag tot dit Art. bij wege harer Comm. de woorden neerschreef: „in verband met het gezegde in de M. v. T., dat thans aan Nederland werd verzekerd: wat nog ontbrak aan zijn vrijheid van handelen op Sumatra, werd de hoop uitgedrukt, dat die vrijheid van handelen en de daarmee samenhangende verplichting tot bescherming ook van vreemde onderdanen, niet tot gevolgen of ondernemingen leiden mogt minder wenschelijk voor de welvaart onzer koloniën of minder geëvenredigd aan onze krachten.” Dan zou de daarop gevolgde Atjeh-oorlog hare hoop hebben beschaamd.

Art. II. *Zijne Majesteit de Koning der Nederlanden verklaart, dat binnen het Rijk van Siak-Srie-Indrapoera en*

onderhoorigheden, zoo als het omschreven is in het contract op den 1sten Februarij 1858 door het Nederlandsch-Indisch Bestuur met dat Rijk gesloten, de handel van Britsche onderdanen en de Britsche scheepvaart bij voortduring zullen genieten al de regten en voordeelen, welke aldaar aan den handel van Nederlandsche onderdanen en aan de Nederlandsche scheepvaart verleend zijn of mogten worden, en dat, voorts, dezelfde gelijkstelling aan den handel van Britsche onderdanen en de Britsche scheepvaart zal verleend worden in elken anderen inlandschen Staat van het eiland Sumatra, welke hierna van de Kroon der Nederlanden afhankelijk mogt worden; behoudens altijd de verpligting der Britsche onderdanen om zich te gedragen naar de wetten en regelingen van het Nederlandsch Bestuur.

Art. III. De bepalingen van het voorgaand artikel zullen geene verandering brengen in de onderscheiding aangenomen bij de Nederlandsch-Indische wetten en regelingen tusschen personen van Westersche en personen van Oostersche herkomst, noch in de toepassing der bepalingen van de overeenkomst van 27 Maart 1851.

Artt. II en III. Verschillen deze Artt. behalve in kortheid en 't onvermeld laten van verordeningen, die eo ipso toepasselijk zijn, wel van de Art. II, III, IV, V en VI van de verworpen conventie? Die vraag moet ontkennend beantwoord worden. Tenzij men zou willen vasthouden aan de meerdere zekerheid, die 'n stipulatie bij tractaat geeft tegen 'n mogelijken terugtred op den na zooveel tegenstand betreden breeden weg, maar dit zou niet billijk zijn, nadat van de zijde der Britsche regeering niet verder

daarop is aangedrongen ¹⁾. Niet billijk ook, sedert de volstreckte gelijkstelling met opzicht tot toelating en vestiging in Ned. Indië van vreemdelingen met Nederlanders, terwijl zelfs de geheele afschaffing van 't differentieel stelsel op handen was. En dat geene inkrimping bedoeld werd verzekerde de M. v. T. op bladz. 915: „Indien de bepaling omtrent de Brit. handel” enz. 'T eindverslag schijnt 't tegendeel te beweerden. „Terwijl de bewoordingen van het vroegere tractaat tot hare uiterste consequentiën gedreven, bevoorrouting van den vreemdeling boven den Ned. onderdaan schenen mede te brengen is thans alleen van gelijkstelling van den Britschen handel en de Britsche scheepvaart en den Nederlandschen handel en de Ned. scheepvaart de rede, met uitsluiting enz. ²⁾. De Comm. scheen over 't hoofd te zien, dat andere gelijkstellingen bedongen werden door toenmaals vigerende verordeningen ³⁾

Bij voortdurend zullen genieten De Comm. constateert dat de regeering zich hierbij weder op 't juiste standpunt der diplomatieke Nota's had geplaatst en de ongegrondheid der ingebrachte klachten ad hoc had gehandhaafd.

¹⁾ 'T gold de gelijkstelling van Britsche onderdanen met Ned. ten opzichte van hunne toelating en nitzetting. Na de mededeeling van 't bedoeld K. B. aan den Britschen gezant had deze van zijnen eisch afgezien, M. v. T. bladz. 915.

²⁾ Eindverslag bladz. 918. Dat men van Britsche zijde daarop recht zou hebben krachtens Art. III van het tractaat van 1824 was met betrekking tot onderworpen landen in casu tot Siak enz. niet altijd zoo gaaf van onze zijde erkend, zie boven meer.

³⁾ Zie ook de rede van den M. v. B. bijblad 1871/72 bladz. 633—43 waar de regeering in antwoord op de bedenking van „eenige leden” 'r op wees, dat 't geen aan Engeland bij dit tractaat werd toegekend, volstrekt geene begunstiging maar in overeenstemming was met 't tractaat van 1824 en onze eigene wetgeving en dus ook aan de andere Staten kon toegekend worden.

Zijne Majesteit enz. verklaart, dat in 't rijk van Siak enz. De regeering kwam in de M. v. T. 'r op terug — ze had dit reeds duidelijker gezegd bij de mondelinge beantwoording der vragen door de Comm. v. R. gedaan, bij de behandeling van de Conv. van 8 Sept. 1870 — dat de naleving van 't tractaat van 1824 (Art. 3) hierop neer zou komen of de bepalingen casu quo in 't Siak-tractaat voldoende toepassing vonden. Deze zeer juiste stelling wettigde m. i. geheel de aanhaling van dat Siak-tractaat als point de départ van de te geven en te waarborgen voordeelen.

Art. II en III bevatten bepalingen ook vervat in Art. II alin. 2 en Art. III alin. 2 van de Conventie van 1870 en ook in Art. I van 't tractaat van 1824. De Reg. had gemeend uitdrukkelijk te moeten herinneren aan de bepaling in Art. II van de conventie van 1870 en 't voorbehoud te moeten hernieuwen in dit Art. III ¹⁾.

Art. IV. *De tegenwoordige overeenkomst zal worden bekrachtigd binnen den kortst mogelijken tijd; zij zal zonder kracht of gevolg blijven tot dat zij, voor zooveel noodig, de goedkeuring der Staten-Generaal zal erlangd hebben.*

'T artikel II alleen werd, ingevolge Art. 59 der G. W., ter bekrachtiging aan de kamer aangeboden. De Comm. v. R. had daartegen bezwaar altans wat betrof Art. III. Het behelsde een aanvulling of uitlegging van Art. 2 meende men. M. i. had de M. v. B. volkomen gelijk, dat zij dat bezwaar niet deelde en ontkende dat het artikel III wettelijken

¹⁾ Deze bepaling zou evenwel ook zonder uitdrukkelijke stipulatie gelden. Ze is eenvoudig 'n algemeen beginsel van wetgeving.

rechten betrof of in 't leven riep. 'T sanctioneerde eenvoudig 'n algemeen beginsel (Art. 109 R. R.), de mededeeling volstond dus als voor de overige artikelen (krachtens Art. 57 2^e lid G. W.). De Nota's van 1870 waren natuurlijk als de uitlegging en omvang van 't tractaat nader bepalend, met 't tractaat zelf vervallen. Andere Nota's in den vorm van Protocollen of anderszins waren bij 't sluiten van 't tractaat niet uitgewisseld ¹⁾,

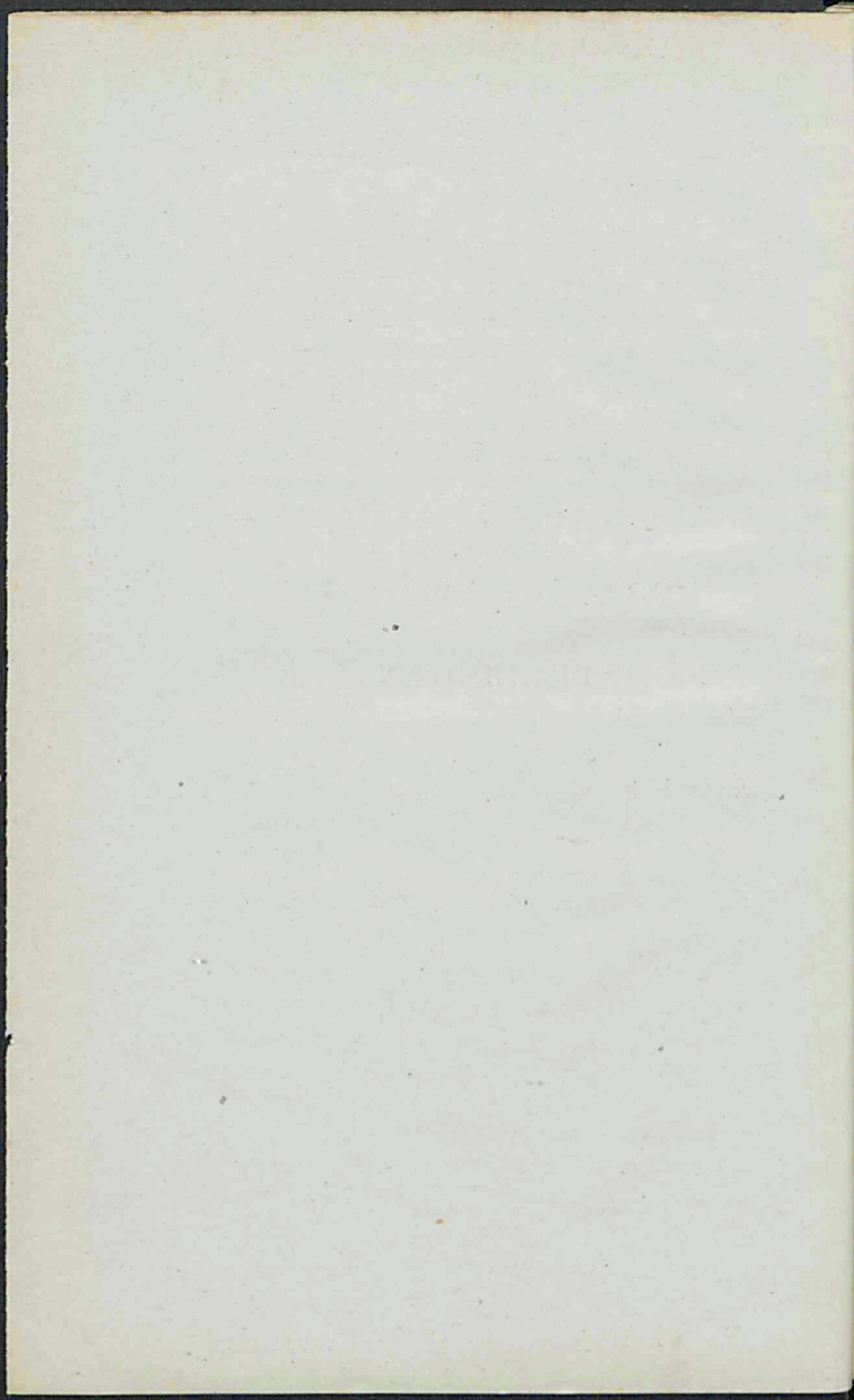
Den 15 Dec. namen de beraadslagingen over 't wetsontwerp 'n aanvang en in dezelfde zitting werd 't na 'n vrij korte discussie met 54 tegen 13 stemmen aangenomen.

Ten slotte:

Oorspronkelijk had ik den Atjeh-oorlog tot onderwerp mijner dissertatie gekozen. Ik heb daarvan afgezien, uit vreeze, dat ik wellicht voedsel zou geven aan 'n onvruchtbare en onverkwikkelijke polemiek. De uitsluitend staatkundige zijde van de quaestie — want over de militaire heb ik geen oordeel — deed mij die juist minder geschikt achten voor 't onderwerp eener dissertatie. Men laat zich immers op politiek gebied te licht beheerschen door sympathiën. De zaak is 'r te kiesch toe. 'T Sumatra-tractaat leek mij toe zich beter te leenen tot wetenschappelijke behandeling. Is 't mij gelukt iets van belang te leveren? Ik hoop 't! Aan toewijding aan 't onderwerp, aan streven heeft 't mij niet ontbroken.

¹⁾ Rede van den M. v. B. bladz. 634.

STELLINGEN.

STELLINGEN.

I.

Terecht is in 't nieuwe W. B. v. Strafr. landlooperij niet onder de strafbare feiten opgenomen.

II.

Art. 295 C. P. eischt den animus occidendi niet.

III.

Terecht is in 't nieuwe W. B. v. Strafr. 'n bijzondere regeling voor de verantwoordelijkheid bij drukpersdelicten opgenomen.

IV.

'T verdient afkeuring in een W. B. bijzondere regels te stellen, omtrent de toerekening van handelingen in dronkenschap gepleegd.

V.

De verjaring van de uitgesproken straf is niet in strijd met de strafrechterlijke beginselen.

VI.

In 't geval van Art. 1420 heeft de eigenaar alleen dan de rechtsvordering, als de zaak hem ontstolen of verloren is.

VII.

De bij huwelijksche voorwaarden uitgesloten gemeenschap van goederen kan, staande huwelijk, door de echtgenoten worden hersteld.

VIII.

Die borg is gebleven voor de interest zal, door de homologatie van 't accoord van den gefailleerde, niet bevrijd zijn van de verplichting, om de interest voor het niet voldaan gedeelte te betalen.

IX.

Het is niet goed te keuren, dat de andossanten van een geprotesteerden en vermisten wisselbrief, niet verplicht zijn den eigenaar vergoeding te geven.

X.

Hij aan wien een wisselbrief aan order, zonder bijvoeging der order clause geendosseerd is, heeft de bevoegdheid hem verder te endosseren.

XI.

Bij de rechtsvordering tot schadevergoeding wegens hoon en laster (Art. 1412 B. W.) heeft de verweerder te bewijzen, dat er geen animus iniuriandi bestond.

XII.

De winkelier is niet gehouden voor den aangekondigden prijs te leveren.

XIII.

De vader kan als zoodanig de aangifte van het natuurlijk kind doen, indien hij het tevens erkent.

XIV.

Bij gemis eener acte laat de wet, ook aan de vennoten onder eene firma onderling, voor 't bewijs van die vennootschap, geene andere bewijsmiddelen toe.

XV.

De schuldenaar uit eene obligatio generis mag niet die zaak geven, die den schuldeischer tijdens het aangaan der verbintenis behooren.

XVI.

Niet te billijken is het gevoelen, dat de deeling der gemeenschap bij overeenkomst, wegens iedere niet onbelangrijke benadeeling kan betwist worden.

XVII.

L. 17 Dig. de periculo et comm. (18. 6) strijdt niet met L. 51 pr. Dig. de A. E. V. (19. 1).

XVIII.

Geschillen tusschen vennooten eener burgerlijke maatschap, moeten gebracht worden voor den rechter van de woonplaats des verweerders.

XIX.

Wanneer partijen het eens zijn geworden over de keuze van eenige der scheidslieden, kunnen zij van den Rechter de benoeming van den scheidsman over wien zij het niet eens zijn vragen.

XX.

Niet te rechtvaardigen is de bepaling, dat de verjaring niet tegen minderjarigen loopt.

XXI.

Trapsgewijze vermeerdering van 't plantloon is 't beste middel tot geleidelijke opheffing van 't koffie-monopolie.

XXII.

Zoolang 't Goevernement niet voor goed met 't stelsel der verplichte koffie-cultuur heeft gebroken, zal de Agrarische wet haar doel missen.

XXIII.

'N Javaan, die met 'n Chinees b. v. op Sumatra's westkust gecontracteerd heeft, zal, naderhand te Java gedomicilieerd, ter zake van die verbintenis gedagvaard moeten worden voor den R. v. I.

XXIV.

'T ware te wenschen, dat de Reg. er toe overging, al ware 't bijwijze van proefneming, in de drie groote steden van Java, gemeentelijke inrichtingen te vestigen.

XXV.

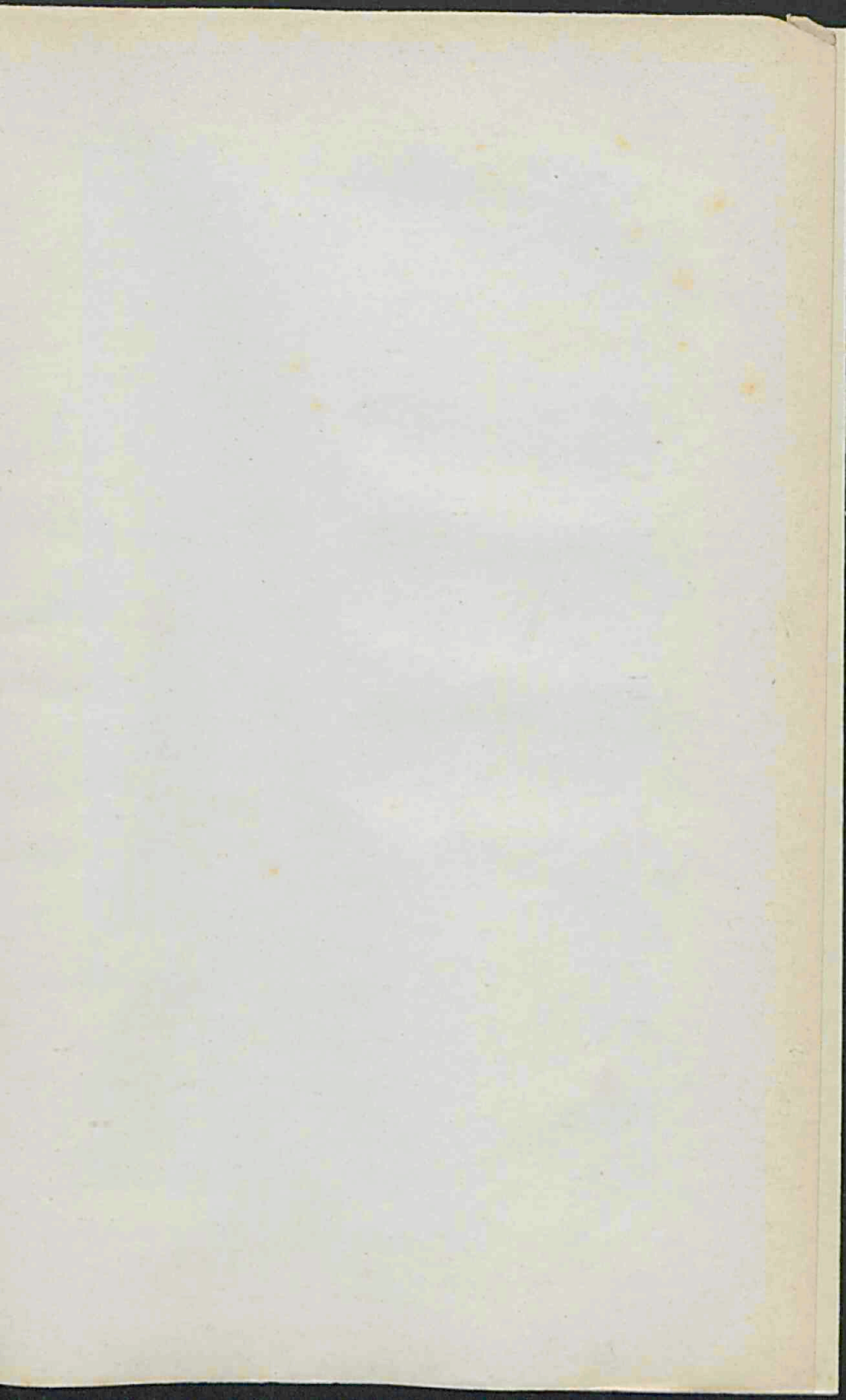
Niet in strijd met Art. 76 G.W. zou zijn de bijvoeging bij Art 2 i. f. van de kieswet, dat betaling zonder wettelijke verplichting geen kiesbevoegdheid geeft.

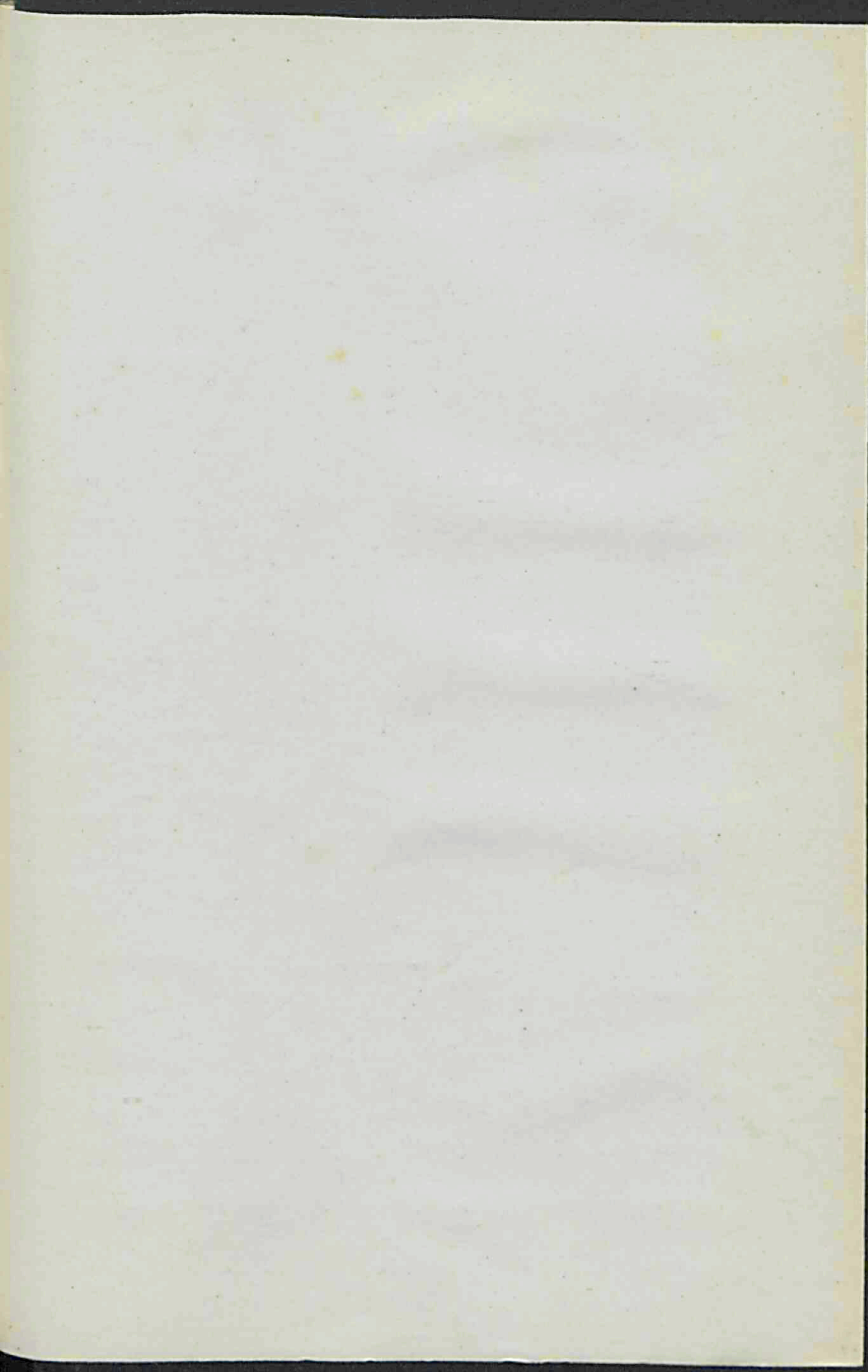
XXIV.

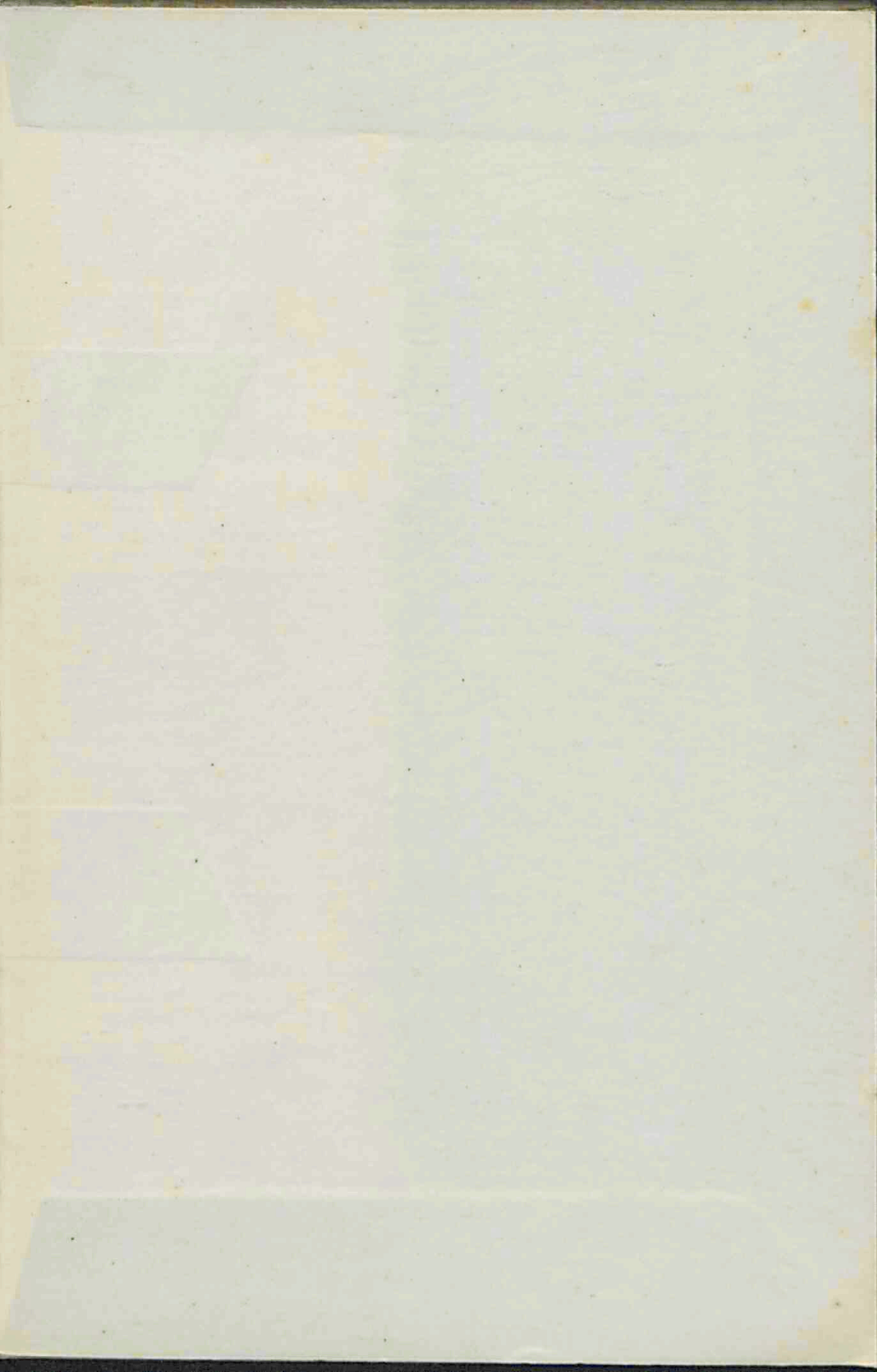
T. was in wachten dat de Reger. by een arrestat. al
 een bijwijze van overtuiging in de eigen groote steden
 van Java, gemeentelijke inrichtingen te vestigen.

XXV.

Niet in tijd met Art. 18 G.W. van xlv de bijvoeging
 bij Art. 1. 2. van de Reger. dat betrekking onder wettelijke
 verpleging geen kiesbaarheid geeft.

A.
1